

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020-2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Kysilková

**Jak vnímá rodičovská veřejnost vstup dítěte do první třídy
v regionu Praha**

Praha 2022

Vedoucí práce: PaedDr. PhDr. Věra Kosíková, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2020-2022

BACHELOR THESIS

Zuzana Kysilková

**How does the parental public perceive the child's entry to the
first grade of Primary school in the Prague region**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. PhDr. Věra Kosíková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

Zuzana Kysilková

Poděkování

Děkuji mé vedoucí práce PaedDr. PhDr. Věře Kosíkové, Ph.D. za odborné vedení, inspiraci a cenné rady, které mně během zpracování bakalářské práce poskytla.

Anotace

Tato bakalářská práce nese téma „Jak vnímá rodičovská veřejnost vstup dítěte do první třídy v regionu Praha“. Cílem práce je zjistit, jak vnímá rodičovská veřejnost vstup dítěte do první třídy a k jakým změnám v rodině a chování prvňáka dochází. Teoretická část se věnuje vývoji dítěte v předškolním a školním věku a samotným vstupem do prvního ročníku. Dále teoretická část obsahuje vymezení školní zralosti a připravenosti a popisuje roli učitele v prvním ročníku ZŠ. Vymezuje důležité procesy před započítím školní docházky. V praktické části je zpracován výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření. Oslovenými respondenty v dotazníkovém šetření jsou rodiče dětí, které chodí do první třídy. Další zvolenou metodou je rozhovor, který je proveden s učiteli prvního ročníku. Výzkum je zaměřen na zjištění, jakým způsobem vnímá veřejnost vstup dítěte do školy a k jakým změnám v rodině a chování dítěte dochází.

Klíčová slova

Dotazníkové šetření, mladší školní věk, předškolní období, rozhovor, škola, školní připravenost, školní zralost, vstup do prvního ročníku, rodičovská veřejnost, změny v rodině.

Annotation

This bachelor's thesis is entitled "How does the parental public perceive the child's entry to the first grade of Primary school in the Prague region". The aim of the thesis is to find out how does the parental public perceive the child's entry to the first grade and what changes in the family and in behavior of the first-grader occur. The theoretical part deals with the development of the child in preschool and school age and the actual entry into the first grade of Primary school. Furthermore, the theoretical part contains the definition of kid's school mental maturity and preparedness and describes the teacher's role in the first grade of Primary school. Also defines important processes before starting schooling. The practical part shows the research through a questionnaire survey where the respondents were parents of first graders. Another chosen method was an interview conducted with first-grade teachers. The research was focused on finding out how the public perceives the child's entry to the first grade and what changes in the child's family and behavior may occur.

Keywords

Questionnaire survey, younger school age, preschool period, interview, school, school preparedness, school maturity, entry to the first grade, parental public, changes in the family.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ, ŠKOLNÍ VĚK.....	10
1.1 Předškolní období.....	10
1.2 Mladší školní věk.....	12
1.3 Školní zralost a připravenost.....	13
2 PROCESY PŘED VSTUPEM DO ZŠ A PO NĚM.....	15
2.1 Vzdělávání v ZŠ a škola jako vstřícné prostředí.....	15
2.2 První kontakt dítěte se školou a zápis do prvního ročníku.....	15
2.3 Možnost odložení školní docházky.....	16
2.4 Přípravné třídy.....	17
2.5 Co by dítě mělo zvládat při vstupu do ZŠ.....	17
2.6 Role učitele.....	18
2.7 Prostředí třídy.....	20
3 RODINA A ŠKOLA.....	21
3.1 Rodina a rodičovství.....	21
3.2 Výchova.....	21
3.3 Základní výchovné styly.....	22
3.4 Typy nesprávné rodinné výchovy.....	22
3.5 Vstup dítěte do školy jako změna pro celou rodinu.....	23
3.6 Na co by rodiče neměli zapomenout před vstupem do školy.....	23
3.7 Jak dětem usnadnit nástup do první třídy.....	24
3.8 Spolupráce školy a rodiny.....	25
3.9 Scholarizované dětství.....	26

3.10	Shrnutí teoretické části práce.....	27
4	PRAKTICKÁ ČÁST	29
4.1	Cíl výzkumu, výzkumné otázky.....	29
4.2	Plán výzkumu.....	29
4.3	Metody získávání dat	30
4.4	Výzkumný vzorek	30
4.5	Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace.....	31
4.6	Charakteristika účastníků rozhovorů.....	44
4.7	Interpretace výsledků rozhovorů.....	48
4.8	Celkové vyhodnocení výsledků výzkumného šetření	52
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57
	SEZNAM ZKRATEK	59
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	60
	SEZNAM PŘÍLOH.....	61

ÚVOD

Autorka si jako téma bakalářské práce zvolila „Jak vnímá rodičovská veřejnost vstup dítěte do první třídy v regionu Praha“. Jako hlavní důvod pro volbu tohoto tématu byl vlastní zájem a zkušenost s cílovou skupinou.

Zvolené téma se autorce jeví jako velmi atraktivní, někdy veřejností neprozkoumané. Lze tvrdit, že vstup do prvního ročníku je pro dítě velkým mezníkem, a hlavně změnou v jeho životě. Vstup do školy může pro dítě a celou jeho rodinu znamenat poněkud náročnou životní situaci. Je vhodné, když se rodina budoucího školáka na vstup do základní školy dobře připraví a informuje ho o všech možných nástrahách. Dítě zpravidla přijme takový postoj ke školnímu vzdělávání, jaký mu dají rodiče. Pokud dítě na počátku školní docházky prožívá úspěch a radost, je to dobré znamení a jeho motivace ke vzdělávání je mnohem vyšší. Není na místě dítě příliš stresovat vstupem do základní školy, ale dát mu pocit, že škola je bezpečné místo, kde získá nové informace a pozná nové kamarády. Učitel je v první třídě velmi důležitou osobou, která může velkou mírou ovlivnit motivaci a výsledky žáka v dalších stupních vzdělávání.

Práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na vývoj dítěte v předškolním a mladším školním věku, pojednává o připravenosti na školní docházku. Jsou zde obsaženy možné rady, na které by rodiče měli myslet, než dítě nastoupí do školy a možná spolupráce rodiny se školou. Praktická část práce se zaměřuje na dotazníkové šetření, kde oslovenými respondenty jsou rodiče, kteří prožili nástup svých dětí do školy. Dále je zde k nahlédnutí metoda rozhovoru, jehož účastníky jsou učitelé prvního ročníku.

Cílem práce je zjistit, jak pohlíží rodičovská veřejnost na vstup dětí do prvního ročníku a k jakým změnám v rodině školáka a chování prvňáka dochází.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ, ŠKOLNÍ VĚK

První kapitola práce popisuje předškolní období a školní věk. Vzhledem k tématu práce je tato kapitola velmi důležitá, protože zachycuje důležité body ve vývoji dětí v předškolním období a školním věku.

1.1 Předškolní období

Předškolní věk trvá od tří do šesti let věku dítěte. Začíná obdobím sebeuvědomování a končí nástupem dítěte do ZŠ. Často je toto období označováno jako období mateřské školy. (Langmeier, Krejčíková, 2006, s. 87)

Když dítě dovrší šesti let, stojí na prahu mateřské školy. Tříleté dítě by mělo mít vhodné předpoklady pro vstup do mateřské školy. Mělo by umět běhat, jezdit na tříkolce, skákat, zacházet s tužkou. Často má zájem o knihy a leckdy ho zaujme krátké vyprávění druhých osob. Dokáže ve svých rozhovorech vyslovit svá přání a rozumí běžným pokynům. (Matějček, Pokorná, Karger, 2016, s. 190)

a) Tělesný vývoj

Intenzivní růst do výšky v předškolním období znamená pět až šest centimetrů za rok a intenzivní nárůst váhy o dvě až tři kilogramy za rok. Dítěti v tomto období se mění tělesná stavba, prodlužují se končetiny, mění se proporce, dítě ztrácí svou baculatost. Rozvíjí se svalová a kosterní soustava, dozrává centrální nervová soustava. Během předškolního věku jsou běžná infekční onemocnění, ale také roste odolnost vůči běžným nemocem. Zdokonaluje se také oblast hrubé motoriky, předškolák se zdokonaluje v náročnějších pohybech. Zvládá jízdu na kole a koloběžce, plavání či například bruslení. V oblasti jemné motoriky jedinec činí pokroky zejména v sebeobsluze, lepení, stříhání nebo modelování. Učí se jíst příborem a správně uchopit psací náčiní. V pěti letech dítěte se vyhraňuje také lateralita. Může se také vyskytnout ambidextrie. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 25,26)

b) Psychický vývoj

Po celé období se zdokonaluje zrakový analyzátor, ve třech letech dítě rozlišuje čtyři základní barvy a často používá zástupná označení, např. sluníčková, travičková, mráčková atd. V pěti až šesti letech předškolák již rozlišuje všechny barvy včetně jejich sytosti. Jedinec se také učí vnímat prostor a čas, a to hlavně na základě získaných zkušeností. Dítě v předškolním období má většinou nereálný odhad vzdálenosti, postrádá strach z hloubky. Základní časovou hodnotou je pro dítě chvíle. Ráno, poledne, večer určuje dítě ve spojitosti s konkrétní situací. Zvyšuje se také kapacita paměti. Představitost a fantazie je v životě školáka velmi typickým rysem, který používá v situacích, v nichž nemá reálné zkušenosti. Typické je ožívování neživých předmětů, tzv. antropomorfismus a personifikace. Myšlení u dítěte v předškolním období se konkretizuje, užívá nepřesné pojmy, nedokáže spoustu věcí verbalizovat. Ve třech letech myšlení předbíhá řeč, v šesti letech je tomu naopak. V rozvoji řeči je důležitý správný mluvnický vzor a čtení pohádek. Ve třech letech má dítě slovní zásobu asi tisíc slov, v šesti asi tři až čtyři tisíce slov.

Role citů je v tomto období zásadní, ovlivňují totiž úspěšnost dětí, poznávací procesy, vlastní rozhodování. Převažuje impulzivita. Je důležité, aby byl uspokojován pocit bezpečí a jistoty. Hra je v životě předškoláka dominantní činností, která dítěti přináší citové uspokojení a rozvíjí fantazii. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 29,30)

c) Sociální vývoj

Vzorem pro dítě je dospělý. Dítě se učí zvládat role v rodině a mezi vrstevníky. V tomto období dítě nastupuje do mateřské školy, kde navazuje nové vztahy a učí se respektovat novou autoritu, odpoutává se od rodiny. Osvojuje si roli kamaráda, výběr kamarádů v tomto období je ovlivněn pohlavím, zevnějškem, atraktivitou hraček. S emocionálním a sociálním vývojem souvisí několik faktorů. V této oblasti jsou mezi dětmi poněkud velké rozdíly. Každé dítě vyrůstá v odlišných ekonomických a sociokulturních podmínkách. Na každé dítě jsou aplikovány jiné výchovné styly. Další činitelé této oblasti je také zdravotní anamnéza dítěte, úroveň mentálního vývoje, komunikační schopnosti a osobnostní charakteristiky jedince. (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 51)

1.2 Mladší školní věk

Školní věk lze chápat jako oficiální vstup do společnosti. Nástup do školy je v životě dítěte důležitým mezníkem. Dítě se v této souvislosti stává školákem, získává novou roli, setkává se s novým prostředím. Školní věk je období, kdy dítě navštěvuje základní školu. Lze jej rozdělit na tři fáze. (Vágnerová, 2012, s. 254)

a) Ranný školní věk

Toto období začíná nástupem do základní školy a trvá přibližně od šesti do devíti let. V tomto období je pro školáka charakteristická změna sociálního postavení. Školní svět značně poznamenává toto období. Dítě v tomto období přijímá novou sociální roli a setkává se se základy vzdělanosti, učí se psát, číst, počítat. Pohybový vývoj a další schopnosti jsou závislé na tělesném růstu. Významným způsobem se zlepšuje i hrubá a jemná motorika, pohyby jsou rychlejší a svalová síla větší. S tím souvisí i rostoucí zájem o sportovní a vytrvalostní aktivity. Vývoj smyslů je v tomto věku také značně intenzivní. Takřka ve všech oblastech smyslového vnímání pozorujeme v mladším školním věku jisté změny, nejvíce se však vyvíjí sluchové a zrakové vnímání. Dítě je pozornější, vytrvalejší a vše pečlivě pozoruje, věci už zkoumá po částech nikoliv jako celek. Nejen motorika a smyslové vnímání se ve školním věku rozvíjí, ale výrazně se zdokonaluje také řeč. Řeč je také předpokladem zvládnutí školního učení, napomáhá pamatování a pochopení. Sedmileté dítě užívá zhruba 18 633 slov. Vývoj řeči podporuje již zmíněná paměť, která je ve školním věku více stabilnější, dítě dokáže reprodukovat naučenou látku. (Vágnerová, 2012, s. 255)

b) Střední školní věk

Toto období trvá od devíti do jedenácti až dvanácti let. Jedná se o období, kdy žák přechází na druhý stupeň základní školy. V průběhu této fáze začíná jedinec dospívat a dochází u něho k méně nápadným změnám, které lze chápat jako přípravu na dospívání. Žák si ve škole utváří svoji pozici, která může předurčit jeho budoucí sociální postavení. Vztahy s vrstevníky ovlivňují jeho následný osobnostní vývoj. U dítěte se rozvíjí všechny oblasti a začínají se vytvářet předpoklady pro budoucí změnu. (Vágnerová, 2012, s. 255)

c) Starší školní věk

Toto období můžeme také nazývat jako období druhého stupně základní školy, trvá tedy do ukončení povinné školní docházky. Konec staršího školního věku je vymezen patnáctým rokem dítěte. Toto období označujeme jako období pubescence, tj. první fáze dospívání. Dospívání je spojeno s řadou biologických i psychických změn. U jedince se mění jeho uvažování, prožívání, dochází k postupnému osamostatňování a odpoutání se od rodiny. (Vágnerová, 2012, s. 256)

1.3 Školní zralost a připravenost

Mezi šestým a sedmým věkem dítěte dochází k vývojovým změnám a většina z nich vede k úspěšnému zvládnutí školních povinností. Nástup do první třídy představuje určitý stres, vždy je nutná rodičovská podpora. Je důležité, aby rodič dokázal rozpoznat, co je pro dítě zvládnutelné a co už ne.

Dosažení určité úrovně zralosti je předpokladem pro zvládnutí role školáka. Zrání dětského organismu, především pak CNS, se projevuje zejména v emoční stabilitě a odolnosti vůči zátěži. Dítě by mělo lépe regulovat svoje chování, které přizpůsobí požadavkům školy. Dostatečná zralost je také podmínkou pro úspěšné učení a tím pádem i lepší výkon. Děti, které nejsou zralé, bývají často unavené, hůře se soustředí a nedokážou regulovat své chování. Zrání centrální nervové soustavy v pozitivním slova smyslu ovlivňuje lateralizaci ruky. Rozvíjí se motorická a senzomotorická koordinace, manuální zručnost i motorický vývoj jsou významné pro úspěšnou adaptaci na školu. Nešikovnost a neobratnost může pro dítě představovat rizikový faktor v počáteční výuce. Může se to například projevit v psaní a kreslení. Nezralost se může projevit i nepřesnou koordinací pohybů mluvidel. Děti, které nejsou dostatečně zralé, nedokážou vyslovit dobře všechny hlásky. Zrání určitých oblastí mozku je předpokladem k rozvoji sluchového a zrakového vnímání. Školák potřebuje takovou úroveň, která je potřebná pro učení psaní a čtení.

Zvládnutí roli školáka ovlivňují i postoje a kompetence, které jsou závislé na sociální zkušenosti. Jedná se o postoj a hodnotu, jakou rodina přičítá školnímu vzdělávání. Důležité jsou i sociální dovednosti školáka, které škola považuje za samozřejmé a

vyžaduje je od svých žáků. Sociální kompenzace lze definovat jako schopnosti dítěte udržovat přijatelné vztahy s lidmi a chovat se dle pravidel, která škola nastavuje. Jestliže dítěti chybí sociální dovednosti, může to pro něho znamenat problémovou situaci. Učitelé kladou opravdu velký důraz na sociální dovednosti. Součástí sociální připravenosti je dovednost rozlišovat role, které školák má, a chování, které je s nimi spojeno. Žák by měl vědět, jakým způsobem se má chovat k autoritě a ke spolužákům. Pokud nedokáže přijmout roli žáka a nebude respektovat autoritu učitele, bude mít problém již v počáteční adaptaci. Školní připravenost zahrnuje i znalost běžných norem chování. Ve škole nastanou i situace, kdy je nutné se přizpůsobit požadavkům dospělého a dělat činnosti, které nemusí být u žáka v danou chvíli žádoucí. Nedostatečné zvládnutí norem chování je překážkou v adaptaci na školu. (Vágnerová, 2012, s. 255)

Z hlediska dané problematiky, o které pojednává tato práce, je školní zralost a připravenost velmi důležitým tématem. Vstup do školy může pro dítě znamenat stres, vždy je potřeba, aby dítě mělo podporu v rodině.

2 PROCESY PŘED VSTUPEM DO ZŠ A PO NĚM

„První třída...magické slůvko „poprvé“ provází prvňáčky celým rokem. Poprvé si sami přečtou knížku, poprvé se sami podepíší, poprvé vyřeší slovní úlohu, poprvé napíše domácí úkol a poprvé ho možná zapomenou, poprvé dostanou vysvědčení a možná i poprvé prožijí radost z úspěchu. Je to mnoho radosti, ale zároveň i starostí.” (Kreislová, 2020, s. 168)

2.1 Vzdělávání v ZŠ a škola jako vstřícné prostředí

ZŠ podporuje v souladu s cíli výchovy rozvoj osobnosti žáka. Učí žáka toleranci, rovnému jednání, demokracii a vlastenectví. Rozvíjí žáka po stránce etické, pracovní, mravní, tělesné a estetické. Žákovi jsou poskytovány poznatky z oblasti jazykové, přírodovědné, umělecké, sportovní. Škola také nabízí žákům poznatky, které mu pomohou orientovat se v životě a ve společnosti. (MŠVVaŠ SR, 2022)

Škola by měla žákům a zaměstnancům nabízet bezpečné prostředí. Nejedná se však pouze o dodržování právních předpisů, ale i zohlednění konkrétních podmínek prostředí školy. Škola musí mít zpracovaný funkční systém úrazové prevence a měla by žáky seznamovat s nebezpečnými situacemi. Ve škole se realizují efektivní opatření k prevenci všech forem rizikového chování. Škola poskytuje rodičům zpětnou vazbu, pokud dojde k rizikovému chování. Škola žákům vytváří podmínky pro vhodnou psychohygienu, zdravý životní styl a poskytuje podporu pro příjemné prostředí. (Chvál, 2018, s. 27)

2.2 První kontakt dítěte se školou a zápis do prvního ročníku

Budoucí prvňáček se setká se školou zpravidla dříve než prvního září nebo u zápisu. Většinou dochází k vzájemným setkáváním. Základní školu navštěvují předškoláci, kteří do školy docházejí na různé akce. Dále během zimních měsíců bývají pořádány dny otevřených dveří, kam zamíří většina rodičů s dětmi. (Kreislová, 2020, s. 11)

Zápis do školy je považován za velmi důležitý moment, dítě přichází do kontaktu s prostředím školy, ve většině případů se setká i se svojí budoucí třídní učitelkou či učitelem. Každá škola pojímá zápis jiným způsobem. V některých základních školách je zápis formou zábavných stanovišť, které obsluhují pedagogové školy či žáci z vyšších ročníků. Některé školy preferují zápis formou rozhovoru s dítětem a rodičem. Zápisy jsou většinou organizovány v průběhu dvou dnů v odpoledních hodinách. Zpravidla se zápisy konají na počátku měsíce dubna. Je opravdu velmi důležité, aby si budoucí školák ze zápisu odnesl dobrý pocit a do školy se těšil. Většinou si mimo dobrý pocit odnese i nějaký předmět na památku, pamětní list nebo fotografii. (Kropáčová, 2020, s. 71)

Zápis do první třídy lze také využít k možné prezentaci školy a představení jejího programu. Některé školy při zápisu zjišťují očekávání rodičů a představují plán následujícího školního roku. Častou činností při zápisu je vyplnění školního dotazníku, který obsahuje otázky týkající se zájmů dítěte, zájmů rodiny a spolupráce se školou. (Krejšlová, 2020, s. 13)

2.3 Možnost odložení školní docházky

Pokud se stane, že dítě není přiměřeně vyspělé a vstup do prvního ročníku by nezvládlo, požádá zákonný zástupce ředitele školy o odklad školní docházky o jeden školní rok. Žádost je nutné doložit s písemným vyjádřením ze školského poradenského zařízení (speciálně pedagogického centra, pedagogicko-psychologické poradny). Podmínky pro odklad školní docházky upravuje školský zákon. Odložení školní docházky je možno provést pouze do začátku školního roku, v jehož průběhu žák dovrší osmi let. Žádost o odklad je nutné odevzdat vedení školy do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě započít školní docházku. Žádost je posouzena a rodiče jsou o výsledku písemně informováni. Když dítě nastoupí do první třídy a v průběhu se u něho objeví nedostatečná duševní či fyzická zralost, ředitel školy má právo v průběhu prvního pololetí odložit školní docházku dítěte na následující školní rok. To vše se musí proběhnout za souhlasu zákonných zástupců. (Jucovičová, Žáčková, 2012, s. 39, 40)

2.4 Přípravné třídy

Přípravné třídy mohou sloužit hlavně žákům se sociálním znevýhodněním. Jsou zřizovány také pro děti, u kterých je předpoklad, že by pro ně byl vstup do prvního ročníku velkou zátěží. O přijetí do přípravné třídy rozhoduje ředitel školy, který je vázán na dokument z pedagogicko-psychologické poradny. Vzdělávací obsah přípravné třídy je součástí školního vzdělávacího programu základní školy, ale vychází z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Přípravná třída může být zřízena, pokud je minimální počet žáků sedm a nemůže překročit patnáct. Časový rozsah dopoledního vyučování je stejný jako v prvním ročníku, jedná se tedy o čtyři vyučovací hodiny denně. V odpoledních hodinách dítě může navštěvovat školní družinu. Učitel přípravné třídy na konci druhého pololetí zpracuje zprávu o předškolní přípravě. (Kropáčová, 2008, s. 85)

2.5 Co by dítě mělo zvládat při vstupu do ZŠ

a) Fyzická zralost

Váha dítěte je okolo 20 kilogramů a výška cca 120 centimetrů. Žák by měl být v dobré zdravotní kondici a předpokladem je dostatečná tělesná zdatnost. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s.114)

b) Psychická zralost-zraková oblast

Dítě by mělo být schopné se orientovat v pojmech: nahoře/dole, vpředu/vzadu, před/za, nad/pod. Mělo by dokázat určit posloupnost: první, předposlední, poslední. Dále by mělo zvládat určit směr a vzdálenost: daleko, blízko, nejbliž, nejdál. Snadno by se mělo umět orientovat ve svém prostředí, být schopno udržet směr pohybu očí zleva doprava, umět řadit předměty do řad a pod sebe. Dále by mělo znát základní geometrické tvary, barvy, rozlišit předměty dle použitého materiálu, složit puzzle s předlohou i bez ní. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 114)

c) Psychická zralost-sluchová oblast

Dítě by mělo dokázat rozlišit zvuk na nepříjemný/příjemný, tichý/hlasitý, porozumět čtenému a vyprávěnému textu, poznat melodie ze známých písní, umět identifikovat okolní zvuky. Školák by měl zvládat rozklad slov na slabiky, určit počet slabik a rozložit slova na jednotlivé hlásky. Měl by být schopný zapamatovat si báseň minimálně o čtyřech verších a určit, která slova se rýmují. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 115)

d) Oblast hrubé a jemné motoriky

Dítě by mělo zvládat chůzi vpředu/vzadu, do stran, po šikmé ploše, po schodech, běhat přes překážkovou dráhu, umět udělat sed, předklon, dřep, klek. Dále dobře ovládat přeskoky, lezení vpřed i vzad, plazení se po břiše, skok po jedné noze. Při manipulaci s míčem by mělo umět chytat míč, kutálet, házet na určený cíl, kopat do míče. V oblasti jemné motoriky by dítě mělo být schopno stříhat, nepřetahovat při vybarvování, lepit, modelovat, trhat. V sebeobslužných činnostech by si žák měl být zcela jistý při oblékání, zapínání zipu, vázání tkaniček a šněrování. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 118)

e) Vědomosti

Dítě by mělo vědět, kolik mu je let, kde bydlí, jak se jmenují rodiče a ostatní členové rodiny. Mělo by být schopné pohovořit o změnách počasí a ročních obdobích, vyjmenovat dny v týdnu a případně i měsíce v roce. Školák by měl mít povědomí o domácích zvířatech, některé by měl umět pojmenovat a uvést, čím se živí. Školní dítě by mělo rozumět každodenním jevům. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 122)

2.6 Role učitele

Jisté je, že role učitele v prvním ročníku je nesmírně důležitá. Učitel může ovlivnit vztah dítěte ke škole a učení na celý život. V první třídě má pedagog větší význam než kdykoliv později. Dítě vnímá osobnost učitele nekriticky a učitel se pro něho stává velkou autoritou. Učitel v první třídě by měl mít milý a vlídný přístup, pochopení pro dětské starosti. Dobrý pedagog by neměl opomínat, že i on sám byl kdysi dítětem. Kvalita učitele tkví i v jeho lidské zralosti, nikoliv pouze odbornosti. Učitel, který má vřelý vztah k žákům, je často úspěšnější než učitel s dlouholetou praxí. Vedení školy často klade velký důraz na výběr pedagoga, který učí v prvním ročníku. (Kreisllová, 2020, s. 21, 22)

Na co by učitel neměl v první třídě zapomínat:

- že je pro dítě velkým vzorem,
- vstupovat do třídy s pozitivní náladou,
- často dávat najevo nadšení, radost,
- nešetřit chválou,
- oceňovat každodenní pokroky a snahu,
- přijímat každé dítě a snažit se ho respektovat,
- snažit se komunikovat přátelským způsobem,
- zařazovat do výuky časté změny činností. (Kreisllová, 2020, s. 22)

Čeho by se měl učitel v první třídě vyvarovat:

- subjektivního hodnocení,
- náladovosti,
- přenášení konfliktů s rodiči na žáky,
- afektovaného jednání,
- uplatňování nejasných pravidel. (Kreisllová, 2020, s. 22)

Organizace výuky v první třídě:

- poskytovat dostatečné množství času při zadaných úkolech,
- dopřát žákům prostor pro sdílení svých pocitů a myšlenek,
- snaha o vyvolání diskusí na vhodně zvolená témata,
- utvářet situace, při kterých děti pracují týmově a mají možnost si navzájem pomáhat.

Nelze opomínat, že v předškolním období byla pro dítě dominantní činností hra. Je důležité poskytnout dětem prostor a čas pro hru. Často se pedagogové setkávají se stížnostmi, že ve škole by si děti neměly hrát, ale učit se. Zkušenosti pedagogové zcela jistě potvrdí, že hra v první třídě je jednou z učebních metod. (Kreisllová, 2020, s. 23)

Zásady komunikace pedagoga s dítětem:

- být k žákovi empatický, vcítovat se do jeho stavu,
- zaujímat opravdový, autentický postoj,
- komunikovat konkrétně, věcně, srozumitelně,
- respektovat osobnost dítěte. (Šmelová, 2004, s. 40)

2.7 Prostředí třídy

Při vstupu do první třídy by na nás měla dýchnout milá atmosféra. Třída by měla být barevně vyzdobená a částečně připomínat mateřskou školu. Měla by být také přehledná, útulná a každá věc by měla mít své místo. Stěny třídy by měly být ozdobeny pracemi žáků. Podnětné prostředí v první třídě tvoří i řada vystavených učebních pomůcek, jako je abeceda, číselná řada, kalendář přírody apod. Velmi důležité je prostorové uspořádání třídy. Je nutností, aby třída byla poskládaná tak, aby na tabuli viděly všechny děti a měly dostatek prostoru na odložení aktovky. Bereme v úvahu několik okolností, jako je například velikost třídy a velikost nábytku. (Kreisllová, 2020, s. 35, 36)

Druhá kapitola práce se zaměřuje na samotný nástup dítěte do školy a procesy, které je třeba absolvovat ještě přes vstupem do prvního ročníku. Dále je zde uvedeno, co by dítě mělo zvládat, než se z něho stane školák. Autorka zastává názor, že škola by měla být příjemné a bezpečné prostředí, aby se v ní děti cítily dobře a komfortně. Zejména pro děti na prvním stupni je prostředí školy a třídy opravdu důležité. Budoucí školák má první kontakt se školou zpravidla dříve než v první školní den. Pro dítě a pro rodinu je vhodné, když si ze zápisu odnesou dobrý pocit a dítě se se tak do školy může více těšit.

3 RODINA A ŠKOLA

Třetí kapitola pojednává o rodičovství a výchově. Jsou zde popsány možné postupy, jak dětem usnadnit vstup do školy a následná spolupráce školy a rodiny.

3.1 Rodina a rodičovství

V momentě, kdy se narodí první potomek, se z manželství stává rodina a manželé musejí přijmout novou roli otce a matky. Rodičovství přináší do života lidí uspokojení základní životní potřeby. Dítě vnáší do života manželů řadu nových prožitků, které významně stimulují jejich osobnostní vývoj. V rodičích budí dosud nepoznaný ochranný a pečovatelský postoj, který doposud nebyl prozkoumán, a zároveň dává životu nový smysl. Na druhé straně příchod dítěte přináší i spoustu povinností a změnu životního stylu. Rodičovství přináší i nutnost omezit vlastní zájmy. (Langmeier, Krejčíková, 2006, s. 180)

Rodinu lze chápat jako základní společenskou jednotku a významného výchovného činitele. Rodina má své cíle, morálku, tradice, zvyky a významným způsobem ovlivňuje život dítěte. (Grecmanová, 2003)

3.2 Výchova

Jedná se o proces záměrného působení na jedince s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho životě. Výchovu lze chápat jako vzájemné působení vychovávajících a vychovávaných. Výchova by měla umožňovat optimální rozvoj osobnosti jedince tak, aby se stal integrovanou a socializovanou osobností. Rodiče na své dítě působí svým chováním, geny, vzděláním a stylem výchovy.

Výchova dětí je jedním z nejdůležitějších úkolů v životě rodičů, je náročná a velmi odpovědná. Na druhé straně může být i jednoduchá, není třeba z ní mít strach. V dětských očích není výchova nijak složitý proces. Děti vnímají výchovu tak, že se mají členové rodiny rádi a žijí společně.

(Skládalová, 2015, s. 13)

3.3 Základní výchovné styly

a) Autoritativní styl výchovy

V rodině se často používají tresty a zákazy. Zájmy a potřeby dítěte nejsou uspokojovány a na základě toho dochází k potlačení iniciativy dítěte. Tento styl výchovy může mít na dítě negativní vliv a dochází tak často k agresivitě vychovávaného, ničení předmětů a hraček. Dítě, které je vychovávané autoritativním stylem výchovy, má často velmi nízké sebevědomí a sebedůvěru.

b) Liberální styl výchovy

Tento výchovný styl lze chápat jako volný a svobodný. Charakteristickým znakem této výchovy je řízení bez větších požadavků a pravidel. Tento výchovný styl může mít na dítě neblahý vliv. Vychovávaný může být neschopný respektovat normy dané skupiny a postrádat smysl pro odpovědnost, což snižuje schopnost organizace a integrace. Tento styl může u dítěte ovlivnit samotnou efektivitu výsledků.

c) Demokratický styl výchovy

Pro tento styl je charakteristické vhodné působení vzorů na vychovávaného. Demokratický styl výchovy se projevuje respektováním individuálních potřeb dítěte, porozuměním. V tomto stylu nejsou preferovány tresty, naopak je poskytnut prostor pro spontánnost a diskusi. Tento styl výchovy může mít kladný efekt na dítě. Jedinec respektuje práva druhých, má smysl pro zodpovědnost, samostatnost a kázeň. (Gillernová, Mertin, 2003, s. 206)

3.4 Typy nesprávné rodinné výchovy

a) Výchova typu nepřijetí

Je tvrdá, nekompromisní. Nebere v potaz potřeby a zájmy dítěte. Často ji preferují rodiče, kteří rodičovství neplánovali nebo se domnívají, že se jim mělo narodit dítě s opačným pohlavím.

b) Výchova hypersocializující (protektivní)

Tento styl se často používá v rodině s jedináčkem. Převládá zde úzkostlivost, obava, přetěžování jedince. U dítěte to lehce vyvolá pocit méněcennosti, citové lability a bezmocnosti.

c) Výchova egocentrická

V tomto výchovném stylu je středem pozornosti dítě, které má moc o všem rozhodovat. Rodiče se kvůli dítěti obětují a téměř vždy se mu přizpůsobí. Dítě se může stát egocentrickým, infantilním, a především nevyzrálou osobností.

(Garbuzov, Zacharov, Isajev – in Pelikán, 2007, s. 29)

3.5 Vstup dítěte do školy jako změna pro celou rodinu

Jestliže dítě vstoupí do školy, spolu s ním vstoupí i celá jeho rodina. Přicházejí starosti ohledně známek, školní přípravy dokonce i prázdnin. Zkušenosti z poradenského pracoviště udávají, že problémy se dají rozčlenit do dvou oblastí. První oblast se týká školního prospěchu a druhá společenského postavení dítěte ve škole. Školní prospěch pozornosti rodičů neujde, kdežto sociální postavení dítěte v kolektivu ne vždy dostane tolik péče, co by si zasloužilo. Škola není jen místo, kde dítě získá vědomosti. Škola by měla být především místem společenského života, dítě ve škole tráví několik hodin denně. (Matějček, 2013, s. 62)

3.6 Na co by rodiče neměli zapomenout před vstupem do školy

V první řadě by rodiče měli vyhodnotit, zda je jejich dítě zralé na vstup do školy, a to především po sociální stránce. Měli by sledovat, zda není impulsivní, neklidné, neobratné, přecitlivělé či plačtivé. O sociální nezralosti lze hovořit také u dětí, které mají potíže s navazováním kontaktů s jinými dětmi a dospělými. Všem dětem, které nejsou zralé pro vstup do školy, je třeba věnovat velkou pozornost a poskytnout jim prostor pro nápravu, případně jim vyhledat pomoc odborníka.

Než se z dítěte stane prvňák, je důležité, aby s ním rodiče o této změně mluvili. Dalším důležitým krokem je motivace a podpora, jež vedou k jejich zdravému sebevědomí. Zvykat dítě na budoucí proces školní práce je velmi účinné i během roku. Často je rodičům doporučováno, aby byli trpěliví a poradili se s odborníkem, pokud si neví rady. Velmi cennou radou pro rodiče je, aby nepoměřovali své dítě s ostatními dětmi, protože každé dítě je jiné, má jiné schopnosti a dovednosti. Děti by se také neměly přetěžovat a stresovat nereálnými požadavky. (Pospíšilová, 2022)

3.7 Jak dětem usnadnit nástup do první třídy

Je vhodné dopřát dětem před vstupem do školy odpočinkové prázdniny. Pokud je dítě zralé na vstup do školy, není třeba jej drilovat a zatěžovat nadměrnou přípravou či učením. Dítě čeká změna, se kterou se musí vypořádat. Nicméně je vhodné, když má dítě dva týdny před začátkem školního roku nastaven podobný režim, který bude mít i v průběhu školního roku. Zamezí se tak potížím spojeným například s ranním vstáváním.

Následující rada pro rodiče se týká možných obav, které rodiče zažívají nebo zažijí při vstupu jejich dítěte do školy. Nástup do školy je zcela individuální záležitost u každého dítěte a není vyloučeno, že může být i problémový. Naprosto důležité je, aby rodiče věřili, že jejich dítě vstup do školy a další procesy spojené se školní docházkou zvládne. Může se spolehnout i na to, že pomůže zkušená pedagožka. Důležitá jsou pro dítě slova podpory a opory, není vhodné na potomka přenášet vlastní obavy.

Přípravit dítě na školu pomocí rozhovorů, je dobře zvolená metoda. Vysvětlení rozdílů mezi mateřskou a základní školou může být pro dítě v budoucnu velmi cenným poznatkem. Důležitým sdělením pro dítě je, že se možná setká s činnostmi, do kterých se mu nebude chtít, je tedy dobré, když s touto možností počítá.

Příprava formou nákupů je pro dítě také důležitá a nevyhnutelná. Především je důležité, aby se školní pomůcky dítěti líbily a rádo je používalo. Prvotní výbava pro školáky je finančně velmi nákladná. Mezi první nezbytné pomůcky patří školní aktovka, penál, svačkový box, láhev na nápoje, cvičební úbor či vhodná obuv.

Další nedílnou součástí úspěšného školního startu jsou pomocné rituály. Doporučuje se, aby dítě chodilo spát pravidelně ve stejnou hodinu, dále aby rodiče určili čas, kdy se budou s dětmi učit. Doporučuje se, aby si dítě po návratu domů ze školy nejprve odpočalo. Školní příprava nespočívá pouze v plnění domácích úkolů, ale doprovází ji celá řada dalších povinností, například úklid tašky, příprava dle rozvrhu hodin, ořezávání pastelek. Není vhodné, když rodič vykonává veškerou přípravu za dítě, je důležité, aby dítě přijalo tyto povinnosti za své.

(Pospíšilová, 2022)

3.8 Spolupráce školy a rodiny

Spolupráce rodiny a školy je důležitým procesem, který může mít vliv na vzdělávání dítěte. Školy, které vykročily cestou spolupráce s rodinou a jisté otevřenosti, se stávají oblíbenými a otevřenými. Snaha otevřené komunikace a budování dobrých vztahů mezi rodiči a učiteli je znakem otevřené školy. Vstřícná a otevřená komunikace vytváří příjemnou atmosféru a může předejít možným konfliktům. Pro rodiče jsou nesmírně důležité informace od učitelů o jejich dětech, jedná se o předání zpětné vazby. Pozitivní zpětná vazba bývá často pro rodiče velmi potěšující a vede k upevnění vztahu mezi rodičem a dítětem. Radost z úspěchu může upevnit i pouto mezi rodičem a pedagogem. Při sdělování informací rodičům by se měl učitel vyvarovat přílišné kritiky či vychvalování dítěte, nejvhodnější je, pokud učitel rodiče pouze seznámí se situací a vyvaruje se soudů o žákovi. (Gardošová, Dujková a kol., 2003, s. 34)

Rodiče mají ze zákona právo ovlivňovat chod školy, mají právo kandidovat do školské rady. Školská rada má možnost vyjadřovat se ke školním vzdělávacím programům a jejich realizaci, schvaluje také školní řád a možné změny. Zabývá se také pravidly hodnocení žáků, podílí se na rozvoji školy. Pro většinu škol je partnerský přístup k rodičům samozřejmostí. Vedení školy a učitelé mohou s rodiči komunikovat různými způsoby. Nejčastějšími prostředky jsou webové stránky a emailová komunikace. Ve škole se několikrát do roka pořádají třídní schůzky, žakovské besídky a festivaly. Některé školy mají schránku, kam rodiče mohou vložit svá přání či stížnosti. (Chvál, 2018, s. 28, 29)

Dítě zpravidla nepochopí, jaký vztah mají rodiče se školou a učiteli, ale může to velmi snadno vycítit. Důležité je, když se pracuje na budování kvalitních vztahů. V případě, že se rodiče zajímají o fungování školy a váží si profesionality pedagogů, přispívají ke kvalitnímu školnímu klimatu. Podporují tím také své dítě v jeho vzdělávání. Pokud je dítě chváleno učitelem, je oceňováno a zažívá pocit uznání, je tím pádem oceňováno i ze strany rodičů. Tím se klima školy promítá i do klimatu rodiny. (Koťátková, 2008)

Způsoby dobré spolupráce škola/rodič:

- přijímat rodiče/učitelé jako dobré,
- přirozená komunikace,
- oceňování práce i ostatních členů (vedení školy, ostatní pedagogové, provozní personál),
- otevřenost pro hledání dohody,
- snaha o spolupráci v celé školní komunitě,
- přijímat žáky a rodiče/učitelé bez předsudků,
- být loajální ke škole. (Koťátková, 2008)

Případy neprospívající vzájemnému porozumění mezi rodiči a školou:

- rodina vystupuje nadřazeným způsobem,
- rodina pociťuje nejistotu a o své dítě se bojí přehnaným způsobem,
- jsou vyvozeny přehnané závěry, které pocházejí z dětských konfliktů,
- rodiče mluví o ostatních dětech a učitelích nevhodně,
- rodina má pocit, že někdo chce dítěti záměrně ublížit,
- pedagog má předsudky o rodičích a dětech. (Koťátková, 2008)

3.9 Scholarizované dětství

Scholarizaci je možno chápat jako zeškolštění, jedná se o situaci, kdy dítě svůj volný čas netráví ve svém přirozeném prostředí, ale je ve volném čase vzděláváno opět ve školním zařízení. Nároky, které souvisejí s plněním školní docházky, mohou pro dítě představovat silné stresory. Pro žáka, který ve škole neprospívá dobře či nenaplnuje

nároky pedagogů a rodičů, může být škola nepříjemným místem, zdrojem stresu a trestů. Tyto situace mohou často vyústit do rezignace nebo dokonce popírání smyslu vzdělání. Naopak je tomu u žáků, kteří jsou ve škole úspěšní, v tomto případě může docházet k tzv. premiantství. Tito žáci se natolik adaptují na školní prostředí, že mohou mít problémy v reálném životě. (Helus, 2014, s. 10)

3.10 Shrnutí teoretické části práce

Cílem předškolní přípravy není naučit dítě předem číst a psát, ale zajistit, aby po vstupu do školy bylo schopné při výuce bez námahy spolupracovat a učit se. (Kutálková, 2014, s. 15)

Dovršení šesti let je v životě dítěte trojnásobným mezníkem, a to po stránce psychické, biologické a sociální. Hlavním momentem je pro dítě vstup do prvního ročníku. Roli školáka dítě přebírá na několik dalších let, tato role pro něho má takový význam, jaký mu dávají rodiče. (Kropáčková, 2008, s. 7)

Je naše dítě připravené a zralé na vstup do školy? Najde si kamarády? Bude schopno se soustředit a zvládat požadavky školy? Bude respektovat autoritu učitele? Podobné otázky si klade před zápisem dítěte do školy spousta rodičů, a zcela oprávněné. Vstup do základní školy je velkým krokem nejen pro dítě, ale i pro celou rodinu. (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 8)

V rodině se pravděpodobně musejí upravit pravidla, která udávají, co se musí a nesmí, co se může a nemůže. Nová situace bude vyžadovat i úpravu denního režimu, tj. kdy se chodí spát, kdy se uklízí, kdy se vracíme domů. (Satir, Baldwin, 2012, s. 107)

Těšíš se do první třídy? Tuto otázku od svého okolí často slyší budoucí prvňáček i jeho rodiče. (Kreisllová, 2020, s. 7)

V momentě, kdy dítě vstoupí do školy, vstupuje škola i do života rodiny dítěte, kde má tendenci přetrvávat několik dalších let. Rodičům začnou starosti s přípravou, známkami, a dokonce i s prázdninami. (Matějček, 2013, s. 62)

Důležitou roli pro žáka v první třídě hraje učitel, jenž se stane vůbec prvním, kdo jej bude učit první psát a číst. (Kreisllová, 2020, s. 7)

Jak tvrdí Matějček (2014), vstupem dítěte do školy vstupuje do školy spolu s ním i celá jeho rodina. Tato myšlenka je výchozím tématem celého výzkumného šetření.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíl výzkumu, výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak pohlíží rodičovská veřejnost na vstup dětí do prvního ročníku a k jakým změnám v rodině školáka a chování prvňáka dochází.

Hlavní výzkumná otázka

S nástupem prvňáka vstupuje do školy celá jeho rodina? Tato výzkumná otázka je stanovena na základě myšlenky profesora Matějčka: „Jestliže dítě jednou vstoupí do školy, vstoupí tím škola do života rodiny a má tendenci setrvat dlouhá léta.“ (Matějček, 2014, s. 62)

Dílní výzkumné otázky

- 1. Jaká je příprava rodičů na vstup prvňáka do školy?*
- 2. Jaká je součinnost rodiny a školy (MŠ) v souvislosti s nástupem prvňáka do školy?*
- 3. K jakým změnám dochází v rodině školáka a chování dítěte, které nastoupilo do první třídy?*

4.2 Plán výzkumu

Výzkum byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření během prosince 2021, kde oslovenými respondenty byla rodičovská veřejnost v regionu Praha. Dotazník se skládá ze třinácti otázek, které zkoumají danou problematiku. Dále v lednu 2022 následoval výzkum prostřednictvím rozhovoru. Oslovenými respondenty byly tři pedagožky, které učí v prvním ročníku na pražských ZŠ.

4.3 Metody získávání dat

„Metody sběru dat jsou specifické postupy poznávání určitých jevů, které badatel užívá s cílem rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé interpretují a vytvářejí sociální realitu.“ (Švaříček, 2007, s. 142)

Vzhledem k povaze výzkumného problému byl použit dotazník, který byl vytvořen na webové stránce a rozdán mezi vhodné respondenty. Dotazník obsahuje celkem třináct položek. Otázky se zabývají přípravou rodičů na vstup do školy a změnami, k nimž dochází s nástupem dítěte do prvního ročníku. Dále zkoumají způsoby přípravy, které probíhají v rodině školáka, než nastoupí do ZŠ. Dotazník zodpovědělo 156 respondentů. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v návaznosti na počet zkušeností, které v souvislosti se vstupem svých dětí do prvního ročníku mají.

Další výzkumnou metodou byl polostrukturovaný rozhovor, který byl veden s učitelkami prvních tříd. Otázky byly respondentům pokládány tak, aby jim bez problémů porozuměli. Respondenti odpovídali vždy na konkrétní otázku, u některých měli možnost odpovědět na doplňující otázku.

V této práci byly stanoveny čtyři výzkumné otázky, které jsou definovány v kapitole 4.1 této práce. Otázky v dotazníkovém šetření a rozhovoru směřovaly k objasnění a následnému vyhodnocení výzkumných otázek.

4.4 Výzkumný vzorek

Za výzkumný vzorek je považována skupina jednotek, kterých se výzkum týká a na něž je možné vztáhnout výsledky výzkumu. (Reichel, 2009, s. 76)

Vzhledem ke zkoumané problematice výzkumný vzorek tvořila rodičovská veřejnost v regionu Praha, která má zkušenost se vstupem dítěte do první třídy. Respondenti mohli být různého pohlaví a věku.

V prováděné metodě rozhovoru výzkumný vzorek tvořily tři pedagožky. Všechny pedagožky učí na pražských základních školách. Ochrana osobních údajů dotazovaných byla zaručena anonymizací údajů o konkrétních školách.

4.5 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace

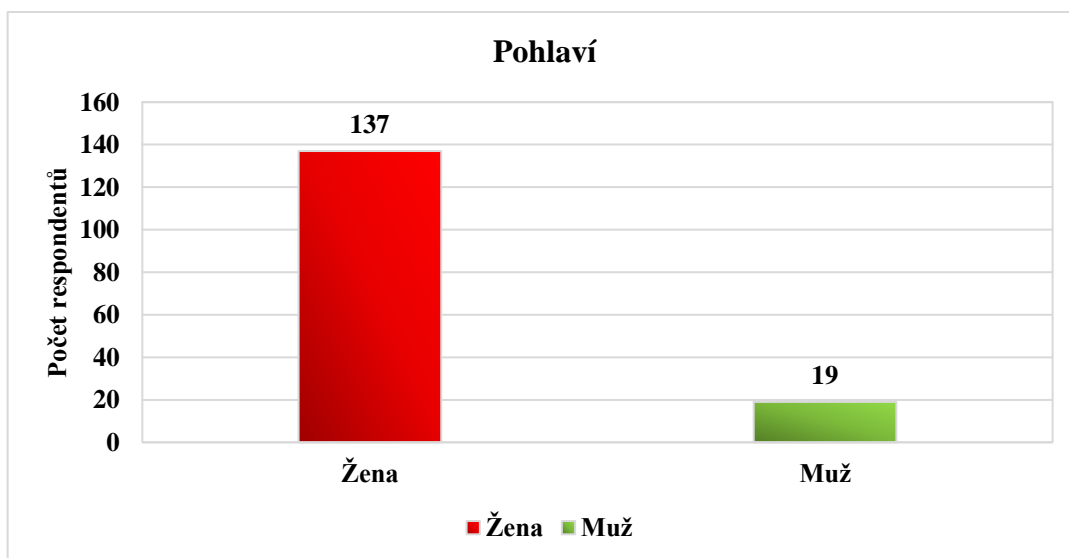
Tabulka 1 Základní parametry získaného souboru

	POČTY RESPONDENTŮ		
	zkušenost s 1 dítětem	zkušenost s více dětmi	celkem
Počet	90	66	156
Podíl	58 %	42 %	100 %

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 1 Pohlaví respondenta

„Jaké je Vaše pohlaví?“ a) muž, b) žena.

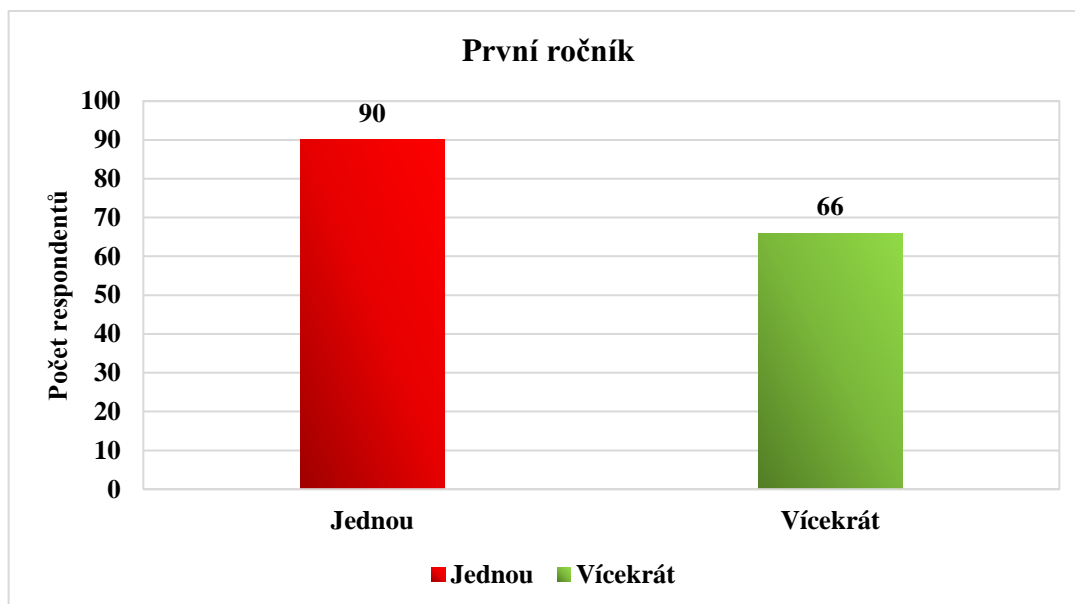

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

První otázka se týkala pohlaví respondentů. Dotazník vyplnilo 137 žen a 19 mužů. Odpovědi na otázky budou tedy odrážet spíše ženský pohled na zkoumanou problematiku.

Graf 2 Vstup dítěte do prvního ročníku

„Kolikrát jste zažil/a vstup dítěte do prvního ročníku? a) jednou, b) vícekrát.“

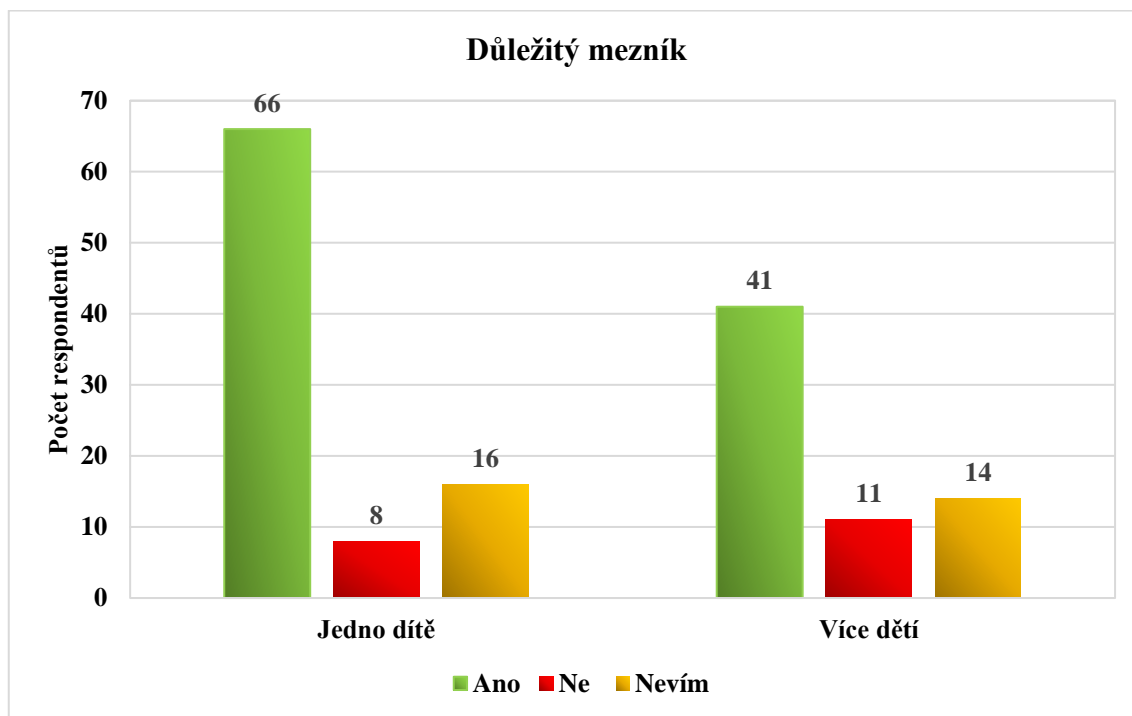

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Tato výzkumná otázka je pro srovnání dotazníkového šetření velmi podstatná. Z celkového počtu 156 dotázaných 90 respondentů uvedlo, že vstup dítěte do první třídy zažilo jednou. Oproti tomu 66 dotazovaných uvedlo vícekrát, tudíž mají již s nástupem svého dítěte do prvního ročníku zkušenost. Pro následující vyhodnocení byly výsledky sledovány v závislosti na počtu zkušeností, které rodiče se vstupem svých dětí do prvního ročníku mají.

Graf 3 První ročník jako důležitý mezník

„Vnímáte vstup dítěte do prvního ročníku důležitým mezníkem v jeho životě?“
a) ano, b) ne, c) nevím.

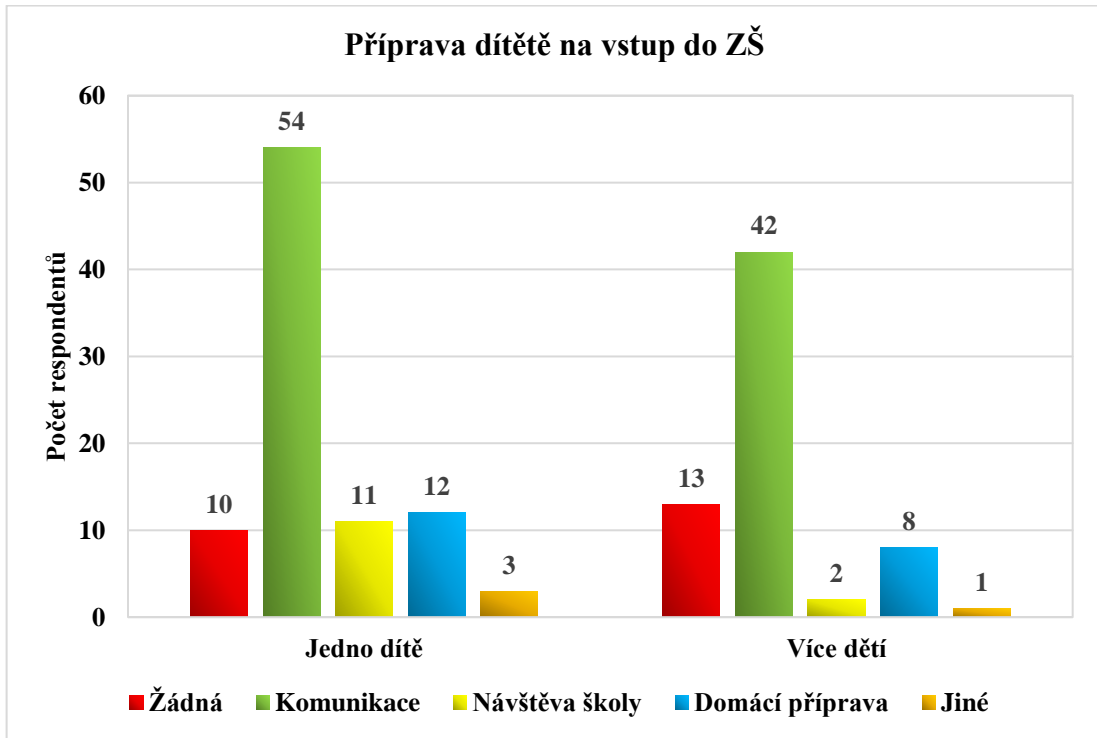

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Třetí otázka se týkala toho, zda rodiče vnímají vstup dítěte do školy jako důležitý mezník v životě dítěte. Z grafů lze konstatovat, že rodičovská veřejnost tento proces vnímá spíše jako důležitý mezník. Celkem takto odpovědělo 107 respondentů, pouze 19 jich uvedlo, že tento proces za důležitý mezník nepovažují, a 30 respondentů označilo možnost „nevím“. U obou variant převažuje kladná odpověď.

Graf 4 Příprava na vstup do základní školy

„Jakým způsobem jste připravovali dítě na vstup do ZŠ?“ a) žádná příprava, b) komunikace s dítětem, c) návštěva školy, d) domácí příprava, e) jiné.

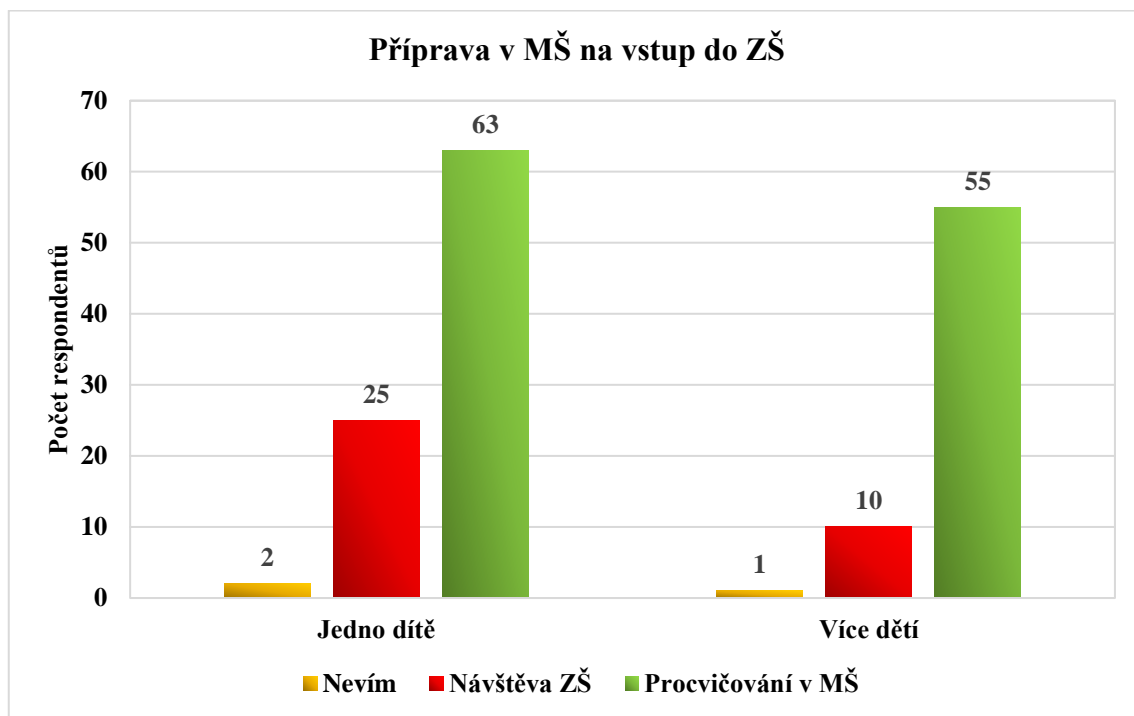

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Čtvrtá otázka byla respondentům položena s cílem zjistit, jakým způsobem se v rodině připravují na vstup do ZŠ. 96 dotazovaných odpovědělo, že nejvíce praktikují komunikaci, tedy s dítětem hovoří o tom, co ho ve škole čeká, jaké mohou nastat situace, představují mu školní režim apod. 23 respondentů uvedlo, že neprobíhá žádná příprava před vstupem do školy. 13 dotazovaných tvrdí, že navštívilo s dítětem ZŠ, do které dítě pravděpodobně nastoupí. U této otázky je patrný rozdíl ve srovnání rodin s jedním a více dětmi. Pouze dva rodiče, kteří mají více než jednoho potomka, odpověděli, že školu s dítětem navštívili před jeho nástupem do první třídy. Lze tvrdit, že dítě už školu znalo, jelikož do ní docházeli jeho straší sourozenci. 20 respondentů uvedlo, že praktikují s dítětem domácí přípravu, to lze chápat, že se mohou s dítětem učit číslice a písmena. V poslední řadě mohli dotazovaní uvést, že se připravují jiným způsobem, tuto možnost využili 4 z nich.

Graf 5 Příprava v MŠ na vstup do ZŠ

„Jakým způsobem se MŠ zaměřovala na vstup dětí do ZŠ?“ a) nevím b) návštěva spádové ZŠ c) procvičování v MŠ (cviky na přípravu čtení, psaní, počítání).

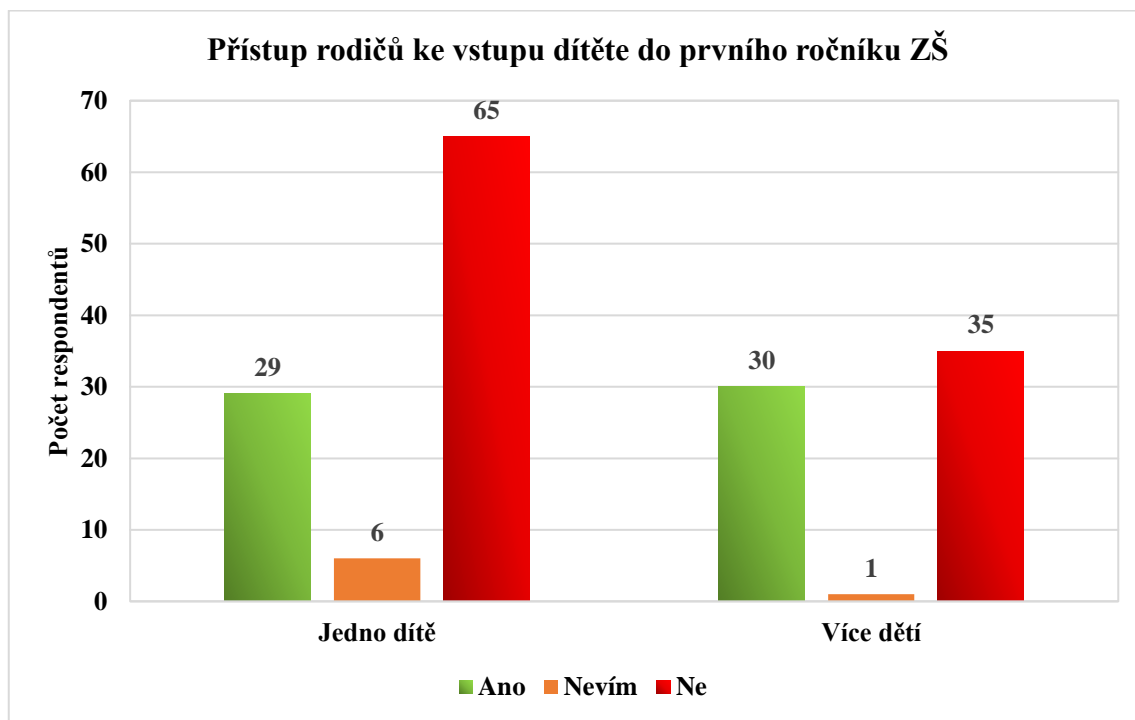

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Oproti minulé otázce, která byla zaměřena na zkoumání předškolní přípravy v rodině, se tato otázka zabývá přípravou v MŠ. Otázka zkoumá, jakým způsobem se předškolní třídy zaměřovaly na přípravu budoucích školáků. Z grafického znázornění lze jasně vidět, že podle 188 respondentů převládá procvičování v MŠ. Tato odpověď u obou sledovaných skupin převládá. Procvičováním v MŠ se rozumí grafomotorická cvičení, trénování předčtenářské gramotnosti, cviky na správný úchop psacího náčiní, uvolňovací cviky. Tato cvičení jsou dobrá i proto, aby se dítě dokázalo chvíli soustředit a ve škole pak vydrželo při vyučování sedět a být v klidu. 35 dotazovaných uvedlo, že MŠ navštívila spádovou ZŠ s dětmi. Velké množství základních škol pořádá pro mateřské školy akce, kdy se budoucí školák může přijít podívat do školy, seznámí se s prostředím a některými učiteli. Dítě má tedy kontakt se školou dříve než u zápisu. Pouze tři dotazovaní uvedli, že neví.

Graf 6 Přístup rodičů ke vstupu dítěte do prvního ročníku ZŠ

„Domníváte se, že příprava dítěte na vstup do první třídy je rodiči podceňována?“
 a) ano, rodiče přípravu dítěte na vstup do ZŠ podceňují b) nevím c) myslím si, že není

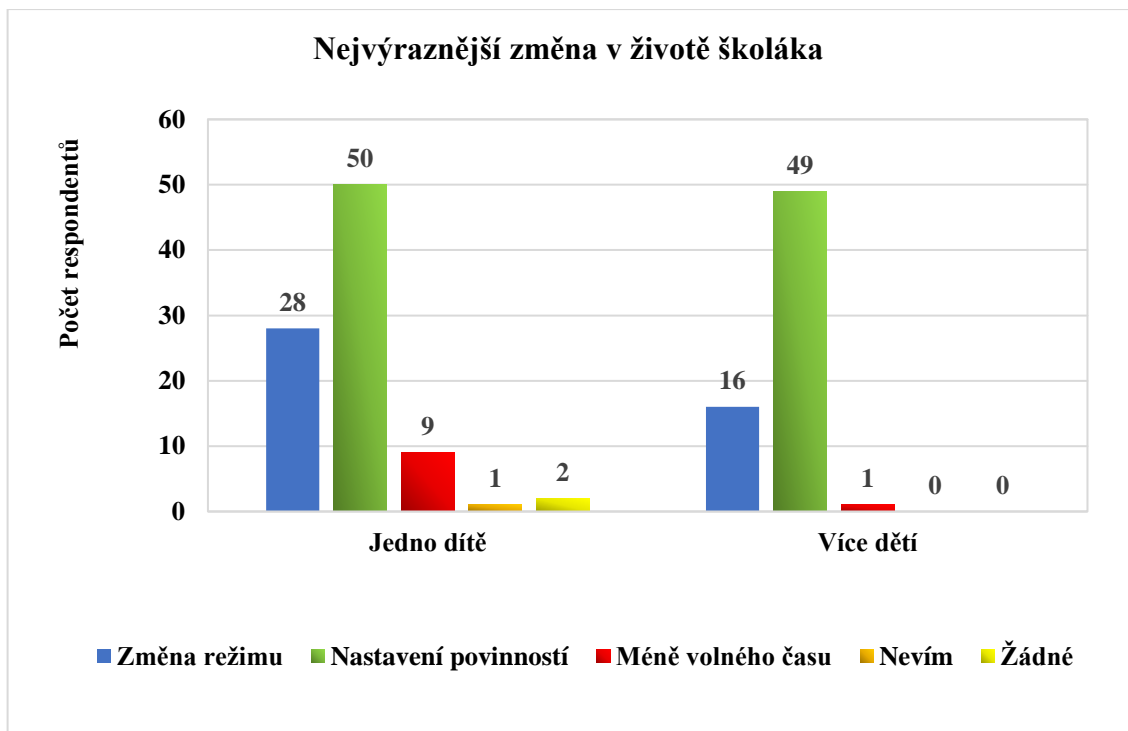

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Šestá otázka se týkala přístupu rodičů k přípravě dítěte na vstup do školy, zda je příprava podceňována, či není. Celkem 100 dotazovaných zodpovědělo, že přípravu nepodceňují. 59 respondentů si myslí, že příprava je podceňovaná. Pouhých sedm respondentů uvedlo, že neví. Na základě autorčiných zkušeností lze tvrdit, že je velmi znát, když rodiče přípravu zanedbají, anebo naopak, když dítě podstoupilo určitou fázi přípravy. Autorka se domnívá, že často stačí, když si rodiče s dítětem o škole povídají a řeknou mu, co ho čeká. Velmi často pomůže i to, když rodiče dítěti vysvětlí, jak to ve škole chodí, a ujistí ho, že když se bude chovat slušně, bude to mít ve škole snadnější. Je také velmi vhodné, když děti mají před vstupem do školy nějaké povinnosti a nejsou zvyklé, že rodiče vše dělají za ně. Tyto návyky dítě později ve škole využije. Další zkušeností autorky je, že některé děti neumí používat vykání a učitelům ve škole tykají. Návyky slušného chování by měly mít děti zautomatizované již při vstupu do školy, ne si je osvojovat až v průběhu školní docházky.

Graf 7 Nejvýraznější změna v životě a rodině školáka

„K jaké nejvýraznější změně v rodině a životě školáka dochází podle Vašeho názoru nejčastěji?“ a) změna režimu b) nastavení povinností c) méně volného času pro dítě d) nedokážu říct e) k žádným změnám nedochází.

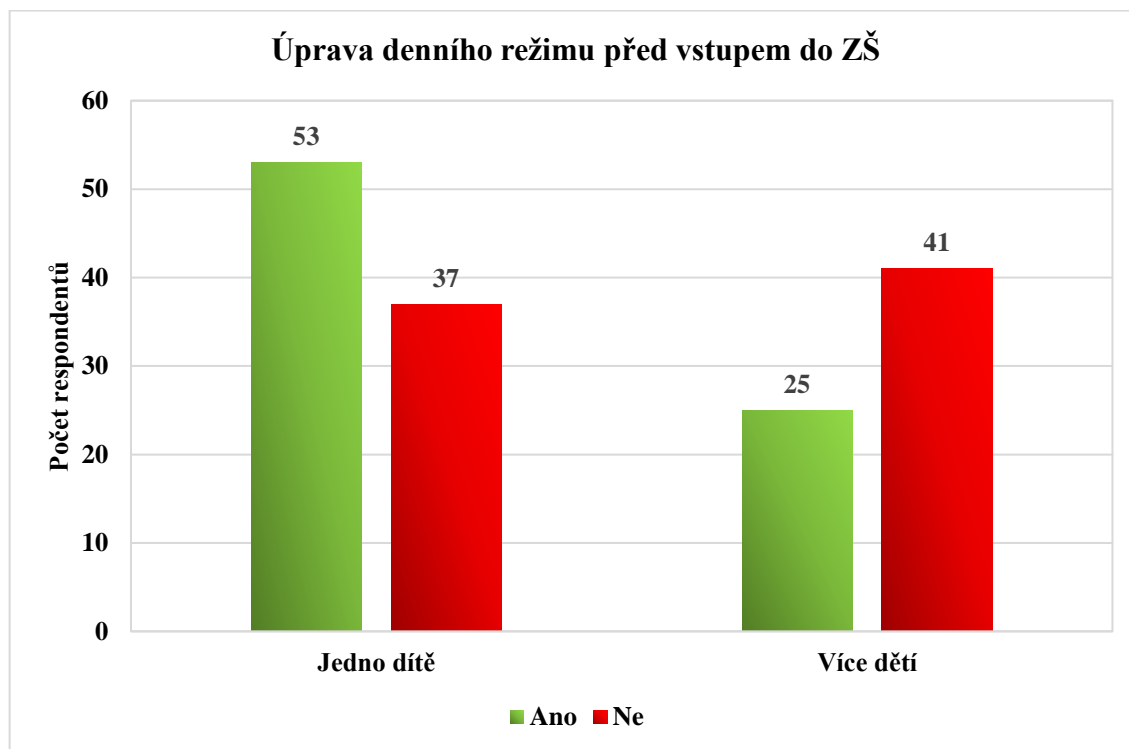

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Nejvíce respondentů odpovědělo, že nejvýraznější změnou v životě školáka je nastavení povinností, odpovědi v obou variantách se neliší. Celkem 44 respondentů má za to, že tou hlavní změnou je změna režimu. Rodiče s více zkušenostmi ohledně vstupu do první třídy zaznamenali pouze šestnáctkrát, že tou hlavní změnou je úprava režimu. Pouze deset dotazovaných uvedlo, že dítě má méně volného času. Tato odpověď je vcelku překvapivá, jelikož vstupem do školy dítě přichází o volný čas, jeho povinností jsou domácí úkoly a příprava na vyučování. Pouze dva respondenti uvedli, že žádná změna nepřichází, jeden uvedl, že nedokáže odpovědět. Závěrem lze shrnout, že nejvýraznější změnou v rodině je nastavení povinností a následně změna režimu.

Graf 8 Úprava denního režimu před vstupem do ZŠ

„Zavedli jste u Vás v rodině úpravu denního režimu před nástupem dítěte do ZŠ?“
a) ano b) ne

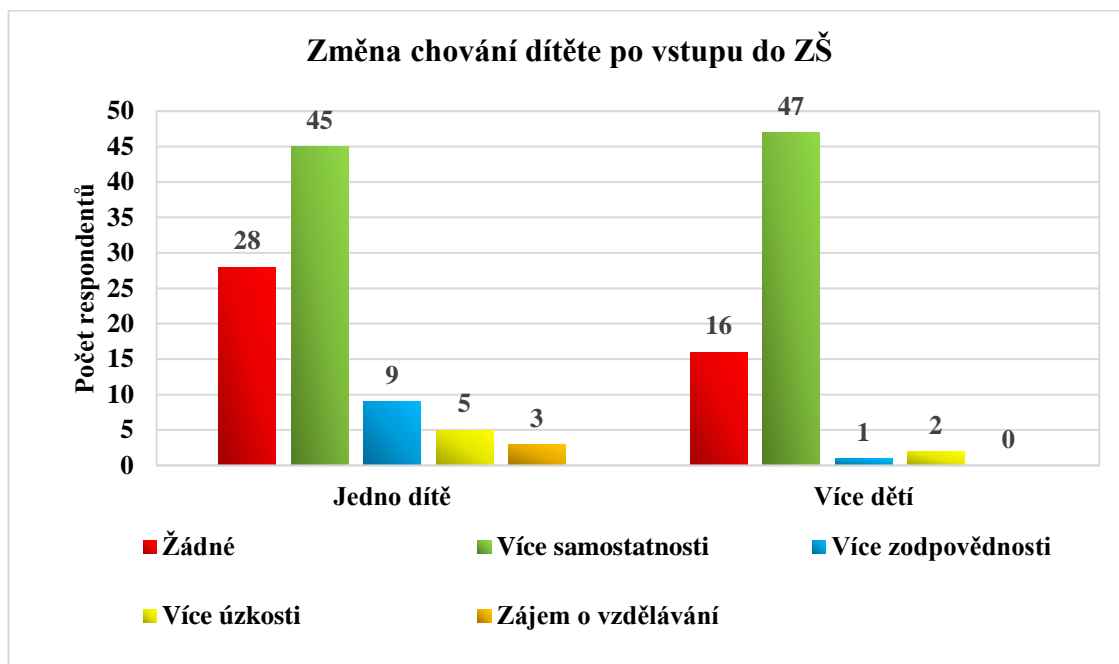

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Se sedmou výzkumnou otázkou lehce souvisí i otázka osmá, jejíž cílem je zjistit, zda rodina před vstupem dítěte do ZŠ upravovala režim. Úprava režimu může znamenat změnu spánkových návyků dítěte, protože musí dříve vstávat. Dále lze do denního režimu zahrnout více času na relaxaci a školní přípravu na další den. Odpovědi se u obou sledovaných skupin výrazně liší. V první variantě 53 dotazovaných uvedlo, že upravovali denní režim před počátkem školní docházky. Grafické znázornění v druhé variantě uvádí, že pouze 25 rodičů upravovalo denní režim. Možná je tomu tak na základě jejich dosavadních zkušeností a budoucí školák se již v minulosti přizpůsobil starším sourozencům a praktikuje jejich školní režim.

Graf 9 Změna chování dítěte po vstupu do ZŠ

„K jakým změnám podle Vašeho názoru dochází v chování dítěte, které nastoupilo do první třídy?“ a) k žádným, b) dítě se chová více samostatněji, c) dítě se chová více zodpovědněji (hlídá si své věci, plní školní povinnosti,) d) dítě je více úzkostlivější a bojácné, e) dítě je více zvědavé se zájmem o vzdělávání.

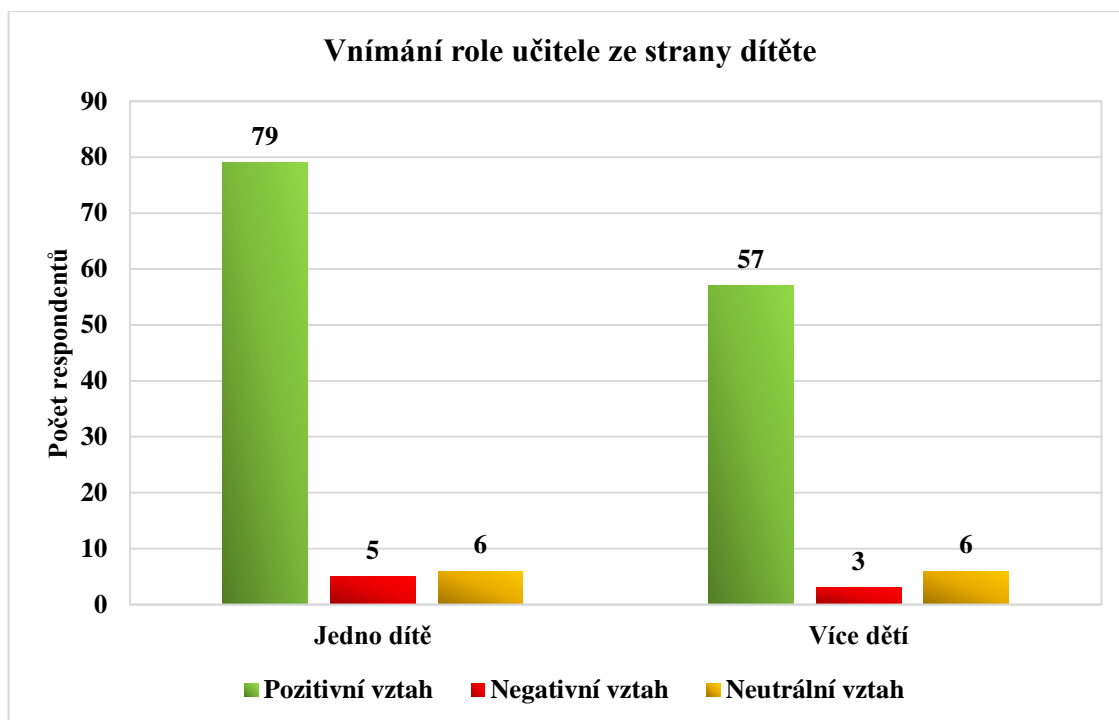

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Otázka devátá se týká změn v chování dětí, které započaly školní docházku. Jednoznačně nejvíce respondentů odpovědělo, že dítě je samostatnější, odpovědi se v obou variantách shodují. 44 uvedlo zaznamenalo, že žádné změny v chování nespátřují. Pouze 10 rodičů míní, že se dítě po nástupu do ZŠ chová zodpovědněji.

Graf 10 Role učitele

„Jak dítě vnímá roli učitele v prvním ročníku?“ a) pozitivně-má velmi rádo svého třídního učitele/učitelku a do školy se těší, b) negativně-nemá rádo svého třídního učitele/ učitelku a do školy se netěší, c) neutrálně.

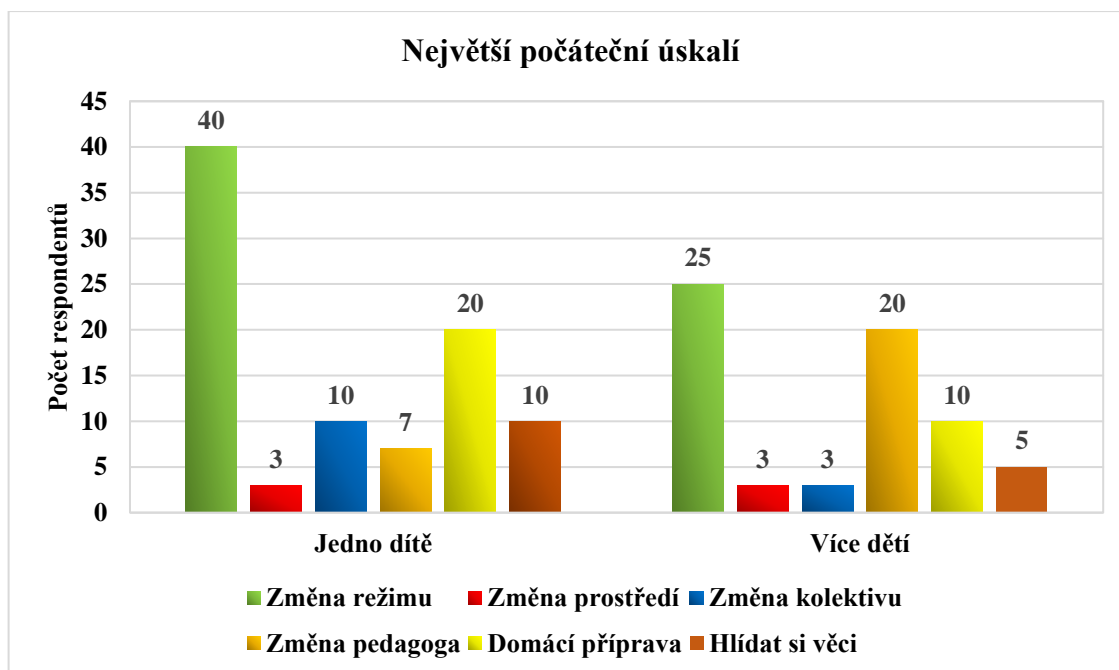

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Otázka desátá se zaměřuje na to, jak dítě vnímá roli učitele v prvním ročníku. Jednoznačně převládá kladná odpověď, a to u obou variant. 136 osob dotazovaných uvedlo, že jejich dítě má pozitivní vztah k učiteli v prvním ročníku. Tato odpověď je velmi potěšující, jelikož jak je uvedeno v teoretické části práce, pedagog v první třídě by měl být chápavý, k žákům vlídný a trpělivý. Je dobré, když dítě respektuje učitele v první třídě a zároveň si tak vytvoří kladný vztah ke škole. Pouze 8 respondentů uvedlo, že jejich dítě má negativní postoj ke svému učiteli, odpovědi jsou v obou variantách srovnatelné. Dvanáct dotazovaných uvedlo, že jejich dítě vnímá roli učitele jako neutrální. Tuto odpověď lze chápat tak, že dítě nemusí doma o učiteli a škole mluvit, není natolik sdílné, aby rodič rozpoznal, jak vnímá roli pedagoga. Jsou děti, které se stydí mluvit o škole, nebo o ní nerady mluví.

Graf 11 Největší počáteční úskalí

„Co bylo dle Vašeho názoru nejnáročnější pro Vaše dítě na počátku školní docházky?“
 a) změna režimu, b) změna prostředí, c) změna kolektivu, d) změna pedagoga, e) domácí
 příprava na školu, f) schopnost hlídat si své věci.

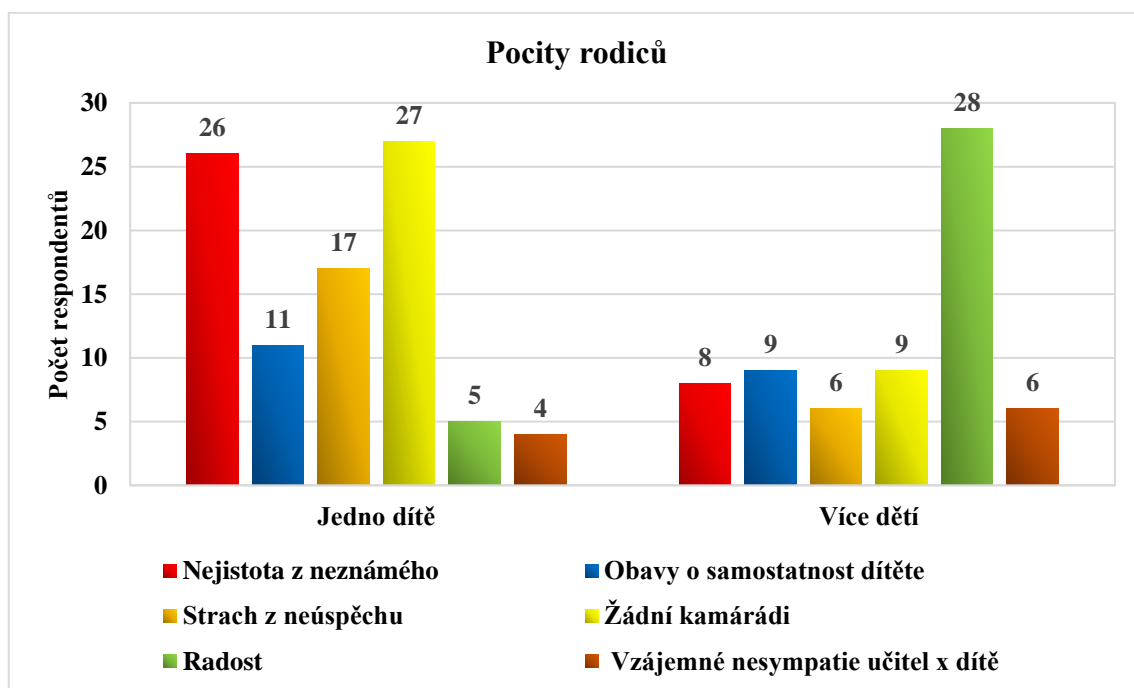
Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Otázka desátá zjišťuje, jaké bylo počáteční úskalí při zahájení školní docházky. Celkem 65 respondentů vyhodnotilo, že nejvíce náročná pro jejich dítě byla změna režimu, rodiče s většími zkušenostmi toto uváděli již v menší míře. Pouze 6 rodičů si myslí, že změna prostředí byla hlavním problémem. Na základě tohoto lze usoudit, že školu a posléze třídu vnímají děti jako příjemné prostředí. Pouze 13 dotazovaných si myslí, že hlavním úskalím byla změna kolektivu. Tato odpověď je velmi překvapivá, jelikož dle dosavadních autorčiných zkušeností rodiče řeší hlavně změnu kolektivu a ztrátu kamarádů, které dítě mělo v MŠ. Ještě více překvapivé byly výsledky týkající se změny pedagoga. Dohromady 27 respondentů zaznamenalo, že tím nejnáročnějším momentem pro dítě byla změna pedagoga. Odpovědi se v obou variantách liší. Z těchto odpovědí lze usuzovat, že učitelky z mateřské školy byly pro dítě dobrým vzorem a dítě je nerado opouštělo. Tricet dotazovaných uvedlo, že problémem na počátku školní docházky byla domácí příprava. Dosavadní zkušenost autorky je taková, že dítě v první

třídě rádo dělá domácí úkoly a ukazuje členům rodiny učebnice a školní pomůcky. Pouze patnáct osob zaznamenalo, že největším problémem pro školáka bylo hlídat si své věci. Tato odpověď se jeví autorce jako překvapivá, poněvadž dítě má na začátku první třídy na starosti více věcí, než by se mohlo zdát.

Graf 12 Pocity rodičů

„Jaké pocity převládaly u Vás jako rodiče na počátku školní docházky Vašeho dítěte?“
 a) nejistota z neznámého, b) obavy z toho, že dítě nebude schopné si samo poradit,
 c) strach z toho, že dítě nebude zvládat školní povinnosti, d) obavy z toho, že dítě si nenajde kamarády, e) radost, že dítě jde do školy, f) vzájemné nesympatie učitel x dítě.

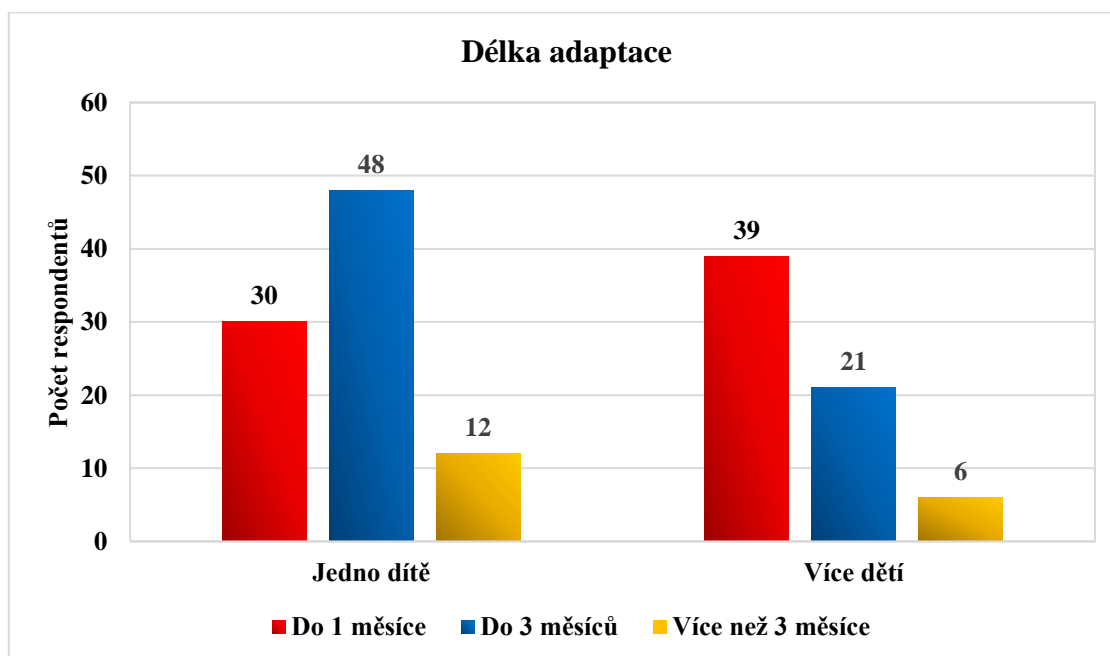
Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

Otázka dvanáctá zkoumá, které pocity u rodičů převládaly při vstupu jejich dětí do prvního ročníku ZŠ. Grafická znázornění u obou tabulek jsou odlišná, příliš se neshodují. V tomto grafu si lze všimnout změny u rodičovské veřejnosti, která má zkušenost s jedním vstupem do ZŠ nebo již má za sebou více zkušeností. V první variantě 26 rodičů uvedlo, že u nich převládaly pocity nejistoty z neznámého, oproti druhé variantě, kde je číslo poněkud nižší. Rodiče, kteří prožili nástup do školy u více svých dětí, pocity z neznámého eliminují. Negativní pocity spojené se samostatností dítěte se v obou tabulkách příliš

neliší. Pouze dvacet rodičů přiznalo tento pocit. Strach z neúspěchu prožívalo 23 rodičů, opět méně tento pocit uváděli rodiče, kteří mají více zkušeností. Dále u 27 rodičů, kteří mají zkušenost se vstupem do školy u jednoho dítěte, převládal pocit strachu z toho, že si dítě ve škole nenajde kamarády. Opačný výsledek vyšel u rodičů s více zkušenostmi, zde tento pocit přiznalo pouhých 9 z nich. Dle zkušeností autorky, tento pocit převládá u rodičů, kteří mají jedno dítě, či jejich dítě nechodilo do spádové MŠ, případně také u těch, jejichž dítě špatně snáší změny nebo je introvertního charakteru. Autorka může potvrdit, že ve většině případů si dítě mezi ostatními dětmi najde nové kamarády. Velký rozdíl lze zaznamenat i v odpovědi týkající se radostných pocitů. Ve druhé variantě 28 dotazovaných označilo, že při vstupu dítěte do ZŠ prožívalo pocit radosti. Ovšem ve variantě první tento pocit zažívalo pouhých 5 osob. Srovnatelné výsledky vyšly v oblasti týkající se obav z nesympatií učitel versus dítě. Tuto obavu označilo 10 dotazovaných.

Graf 13 Délka adaptace

„Jak dlouho probíhala adaptace Vašeho dítěte po nástupu do školy?“ a) krátkou dobu (do 1 měsíce), b) střední dobu (do 3 měsíců), c) dlouhou dobu (déle než 3 měsíce).

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

V grafickém znázornění lze vidět, že odpovědi rodičovské veřejnosti se liší. Rodiče, kteří mají jedno dítě, nejčastěji uvedli, že doba adaptace trvala zhruba tři měsíce. Oproti tomu rodiče, kteří mají více zkušeností s nástupem do první třídy u svých dětí, uvedli, že adaptační období trvalo kratší dobu. Takto odpovědělo 39 dotazovaných.

Největší shoda v dotazníkovém šetření u obou variant je patrná v otázce čtvrté, sedmé a deváté. Otázka čtvrtá se zaměřovala na přípravu dítěte na vstup do ZŠ. Sedmá otázka posuzovala nejvýraznější změny v životě a rodině školáka. Devátá otázka zkoumala změny chování u dětí po vstupu do ZŠ.

4.6 Charakteristika účastníků rozhovorů

Rozhovory byly provedeny se třemi učitelkami, které učí v prvním ročníku ZŠ. Každá učitelka působí na jiné základní škole. Položené otázky zjišťovaly informace v obecné rovině.

Pro názornost je níže uveden první ze tří rozhovorů. Všechny tři rozhovory jsou k nahlédnutí v příloze této práce – viz příloha C, D, E.

1. Kolikrát jste už učila v první třídě?

„Momentálně učím potřetí v prvním ročníku. Pokaždé to bylo jiné, záleží na složení dětí ve třídě. Momentální třída je velmi náročná. Od druhého pololetí by do naší třídy měl přibýt asistent pedagoga, naštěstí.“

Máte na mysli složení dětí dle pohlaví?

„Měla jsem na mysli složení dětí dle jejich povahových vlastností, dle jejich případných poruch v učení atd. Složení dětí dle pohlaví je také velmi důležité, pokud to lze, je nelepší, když je polovina třídy děvčat a polovina chlapců.“

2. Kdy poprvé má budoucí školák kontakt se ZŠ?

„Na každé škole je to jiné. U nás ve škole už během ledna, myslím. Naše škola je v úzké spolupráci se spádovou MŠ. Předškoláci s jejich učitelkami k nám dochází na různé vyučovací hodiny. Mohou vidět, jak vypadá český jazyk, matematika, tělocvik atd.“

Projdou si školu, zhlédnou budoucí třídy a pokud už je to jasné, tak se mohou seznámit i budoucími učiteli.“

Kdy a jak probíhá zápis dětí do ZŠ?

„Myslím, že zápis probíhá během druhé poloviny dubna. Když nebyla pandemie, probíhal tak, že rodiče přišli s dítětem do školy, zapsali se. Dítě většinou dostalo upomínkový předmět. Někdy zápis také probíhal formou stanovišť. Poslední dva roky do školy směli pouze rodiče, kteří zapsali svého potomka a šli domů.“

3. Na co se rodiče nejvíce zaměřují před vstupem dítěte do školy?

„Určitě na školní vybavu. Často si vyměňují zkušenosti, jaký typ aktovky je nejlepší. Ze zkušenosti vím, že upřednostňují co nejlehčí aktovku. Dalším tématem jsou kamarádi. U nás ve škole si rodiče mohou napsat do zápisového lístku kamaráda jeho dítěte a je velká pravděpodobnost, že s ním bude chodit od září do třídy. Dalším tématem je třídní učitel, ve většině škol si rodič nemůže vybrat třídního učitele pro své dítě. Často se také rodiče tážou na chod školní družiny a na kroužky. Dalším velkým tématem je samozřejmě možný neúspěch. Troufám říct, že je to hlavně proto, že rodiče mají neustálou tendenci srovnávat děti. Někdy už dopředu říkají, v čem si myslí, že jejich dítě bude prospívat, a naopak v čem bude tápat. Kolikrát je to úplně jinak nakonec. Nejlepší je všemu nechat volný a přirozený průběh.“

Nabízí Vaše škola hodně zájmových aktivit?

„Řekla bych, že ano. Škola nabízí výtvarné, taneční, sportovní kroužky. Od ledna bude nově otevřen kroužek vaření a juda. Pro rodičovskou veřejnost je velká škála kroužků opravdu žádoucí. Rodiče spatřují výhody hlavně v tom, že kroužky se konají ve škole, tudíž dítě jde na kroužek samo, rodiče ho nemusejí na kroužek vodit. Je to jedno z hlavních témat u zápisu.“

4. Domníváte se, že příprava rodičů na vstup dítěte do ZŠ je rodiči podceňovaná?

„Domnívám se, že spíše není. Alespoň moje zkušenosti jsou celkem pozitivní. Rodiče tento proces velmi řeší, obávají se, snaží se dítěti poskytnout co nejlepší podmínky pro ulehčený vstup do školy. S dětmi často mluví, vysvětlují, co je ve škole čeká. Všimla jsem si, že rodiče často děti dost motivují, aby se do školy těšily, což je na místě. Ze zkušenosti vím, že hodně rodin dítě připravuje na čtení a psaní. Ovšem to není mezi učiteli moc

žádoucí, když přijde dítě, které umí psát a číst. V rodině často také dochází k úpravě režimu.“

K jaké nejčastější změně režimu v rodině podle Vás dochází?

„Často chodí děti dříve spát, aby neměly ráno problém vstávat. Rodiče také často dětem nastavují čas, kdy budou vykonávat školní přípravu.“

5. Myslíte si, že když vstoupí dítě do školy, vstupuje s ním i celá jeho rodina?

„Jednoznačně ano. Samozřejmě záleží na nárocích učitele, ale rodina by se měla plnohodnotně do školního procesu zapojit. Nemám na mysli pouze pomoc s domácími úkoly. Pokud je v zájmu rodičů, aby dítě ve škole dobře prospívalo, měli by s ním i probírané učivo trénovat doma. V první třídě jde zejména o nácvik čtení a psaní. Rodiče by dětem měli kontrolovat i školní pomůcky, právě na toto musím rodiče často upozorňovat. Nicméně v dnešní, myslím si, ukvapené době je velmi těžké sladit nové povinnosti, zájmové aktivity a osobní život, aby to nebylo na úkor rodinné pohody. Když si rodina nastaví hned od začátku nová pravidla, bude to fungovat.“

Ptají se Vás rodiče, jakým způsobem je dobré děti připravovat na školu doma?

„Někdy ano. Říkám jim to i na úvodní třídní schůzce. Dle mého názoru je to hlavně o tom, aby si rodiče nastavili pravidla doma, kterými se budou řídit. Mám na mysli například to, že každý den budou číst a opakovat. Každý den se chystat dle školního rozvrhu na vyučování. Když si dítě jednou zvykne, bude to později dělat automaticky.“

6. Jak se podle Vás nejvíce změní chování dětí, když vstoupí do školy?

„Podle mého názoru se děti stávají samostatnější, možná i zodpovědnější. Mají hodně povinností, ač se to nezdá. Vstupem do školy jsou na dítě kladeny mnohem větší nároky než v mateřské škole. Ale nemohu říct jednoznačně. Každé dítě je jiné. Hodně věcí se odvíjí i od rodiny, ze které dítě pochází. Pokud budoucí školáček žije v rodině, kde má nějaké povinnosti a je na něho kladen smysl pro zodpovědnost, není to pro dítě potom takový šok.“

7. Co je nejdůležitější nepodcenit před vstupem do první třídy, nebo při vstupu do školy?

„Rozhodně není na místě dítě zastrašovat školou, také už jsem se s tím setkala. Většinou to dělají rodiče, kteří si neví s dítětem rady a říkají mu, že ve škole si ho srovnají. Je dobré nepodcenit motivaci. Vždy rodičům na první třídní schůzce říkám, ať se obrní

trpělivostí na počátku školní docházky a poskytnou dítěti prostor pro adaptaci. Je vhodné s dítětem hodně komunikovat a dát mu pocit jistoty.“

Co když se dítě do školy netěší, nebo má strach?

„I to se může stát, ale je to méně časté. V takovém případě je vhodné, aby paní učitelka byla velmi empatická, trpělivá, a hlavně chápavá k pocitům dítěte. Věřím, že i to se dá zvládnout, je fajn, když to dítě překoná a my dospělí mu v tom pomůžeme. Samozřejmě jsem zase u rodinného zázemí, tam je podpora naprosto neodmyslitelná.“

8. Jaké nejčastější obavy pocít'ují rodiče, když dítě vstoupí do školy?

„Jak jsem již zmiňovala, mají velké obavy z toho, aby dítě mělo ve škole kamarády a vstřícnou paní učitelku nebo pana učitele. Samozřejmě mají strach, aby jejich prvňák dobře prospíval. To je pro všechny rodiče takřka stejné. Někteří rodiče ještě řeší, zda vydrží dítě v lavici v klidu po celou vyučovací hodinu. Tuto obavu se jim vždy snažím vyvrátit, protože vyučovací hodiny v prvním ročníku by měly být rozděleny do několika bloků. Činnosti by se měly střídat a být různorodé. Obzvláště na začátku září začíná většinou školní den komunitním kroužkem. Obavy panují pouze na začátku. Někdy mám pocit, že vstup do školy hůře snášejí rodiče než děti, a to hlavně rodiče jedináčků, zde vnímám velký rozdíl.“

Chápete obavy rodičů? Jaké rady jim nejčastěji dáváte?

„Jelikož jsem sama rodič, tak chápu. Ale pravdou je, že moje obavy nejsou v takové míře. Víím, jak to ve škole chodí, a také víím, že obavy jsou často zbytečné. Dítě si kamarády najde, ve škole si zvykne. A jaké rady jim dávám nejčastěji? Dávám rady pouze tehdy, když jsem o to požádána. No, asi v první řadě jim radím, ať jsou trpěliví. Dále jim doporučuji, ať si nastaví s dítětem režim hned od začátku, mám na mysli režim ohledně plnění školních povinností. Rozhodně jim doporučuji, aby s dítětem o škole komunikovali, vše mu vysvětlili. Dále je prosím, aby měli na začátku školní docházky k dítěti pochopení.“

4.7 Interpretace výsledků rozhovorů

V této kapitole jsou zobrazeny odpovědi všech tří respondentek, se kterými byly provedeny rozhovory na osm základních otázek. Každá jednotlivá položka rozhovoru je vyhodnocena samostatně.

1. Kolikrát jste učila v první třídě?

Všechny tři učitelky se shodly na tom, že v prvním ročníku učí již potřetí. Jedna z nich uvedla, že je vhodné, když jsou děti do třídy rozděleny rovnoměrně dle pohlaví. Dále zmínila, že momentální třída je pro ni velmi náročná a bude potřebovat asistenta pedagoga.

2. Kdy poprvé má budoucí školák kontakt se ZŠ?

Všechny tři pedagožky odpověděly, že budoucí školák má první kontakt se školou mnohem dříve než na počátku školní docházky. Se školou se budoucí školák podle nich má možnost potkat při mnoha příležitostech jako je například den otevřených dveří, návštěva školy spolu s MŠ a samozřejmě důležitou událostí je zápis do první třídy. Předškoláci se tak díky těmto akcím mohou seznámit se zázemím školy a případně s jejich budoucími učiteli.

3. Na co se rodiče nejvíce zaměřují před vstupem dítěte do školy?

První pedagožka uvedla, že rodiče se nejvíce zaměřují na školní vybavu, předávají si různé rady a doporučení ohledně kvalitních pomůcek. Dále zaznamenala, že rodiče často řeší možnost zápisu svého dítěte do stejné třídy se svým kamarádem, výběr třídního učitele, chod školní družiny a možnost zájmových kroužků v budově školy.

Druhá učitelka odpověděla: „Rodiče se často zaměřují na informace ohledně toho, co jejich dítě musí zvládnout, jaké na něho budou kladeny požadavky, mívají časté obavy z neúspěchu.“

Třetí pedagožka rodiče rozdělila do dvou skupin. Do první skupiny zařadila rodiče, kteří se zaměřují především na hladký průběh adaptace, spokojenost dítěte a na kvalitní

školní výbavu. Druhá skupina je dle jejich slov zaměřena na znalosti dětí, kdy rodiče se snaží učit děti číst a psát již před nástupem do ZŠ.

Všechny pedagožky se v této otázce shodly na tom, že rodiče se také nejčastěji zaměřují na možný neúspěch u svých dětí po nástupu do první třídy.

4. Domníváte se, že příprava rodičů na vstup dítěte do ZŠ je rodiči podceňovaná?

První dotazovaná uvedla, že má s přípravou na ZŠ u rodičů pozitivní zkušenosti. Rodiče mají snahu své děti motivovat, poskytovat jim potřebnou podporu a snahu upravit denní režim již před nástupem do prvního ročníku.

Druhá dotazovaná odpověděla, že škola dodává dostatečnou podporu a informovanost tak, aby děti byly dostatečně připraveny.

Třetí učitelka uvedla: „*Dle mé zkušenosti ne. Naopak rodiče se snaží, aby dítě do kolektivu zapadlo, zajímají se. Obecně jim velmi záleží na tom, aby dítě dobře prospívalo. Ale i výjimky jsou, to je asi všude.*“

Všechny pedagožky se shodly na tom, že příprava na vstup do ZŠ není rodiči podceňovaná.

5. Myslíte si, že když vstoupí dítě do školy, vstupuje s ním i celá jeho rodina?

První pedagožka odpověděla: „*Jednoznačně ano. Samozřejmě záleží na nárocích učitele, ale rodina by se měla plnohodnotně do školního procesu zapojit. Nemám na mysli pouze pomoc s domácími úkoly. Pokud je v zájmu rodičů, aby dítě ve škole dobře prospívalo, měli by s ním i probírané učivo trénovat doma. V první třídě jde zejména o nácvik čtení a psaní. Rodiče by dětem měli kontrolovat i školní pomůcky, právě na toto musím rodiče často upozorňovat. Nicméně v dnešní, myslím si, ukvapené době je velmi těžké sladit nové povinnosti, zájmové aktivity a osobní život, aby to nebylo na úkor rodinné pohody. Když si rodina nastaví hned od začátku nová pravidla, bude to fungovat.*“

Druhá dotazovaná si myslí, že první třída je velmi specifická a úspěch je založen na všech třech stranách – rodič, dítě, učitel.

Třetí učitelka zdůraznila, že zejména u prvního potomka prožívá rodina vstup dítěte do školy nejvíce. Konstatovala, že matky jsou někdy velmi citlivé a tráví čas vyhledáváním možných rad a výměnou zkušeností s ostatními matkami.

U všech tří dotazovaných je shoda v názorech, že vstup do školy u dětí, je zároveň i vstup do školy pro rodinu dítěte.

6. Jak se podle Vás nejvíce změní chování dětí, když vstoupí do školy?

První dotazovaná odpověděla, že po vstupu do školy se dítě stává více samostatnější, možná i více zodpovědnější, ovšem zdůraznila, že spousta věcí se odvíjí v rodině. Poznamenala, že vstupem do školy jsou na dítě kladeny mnohem větší nároky, než tomu bylo v MŠ.

Druhá pedagožka uvedla, že chování u dětí první třídy se změní pouze s ohledem na změnu požadavků, které jsou na děti kladeny v porovnání se systémem v MŠ. Odpověděla, že s nástupem do školy začínají děti nové povinnosti, klade se důraz na větší samostatnost, zodpovědnost a mnoho dalšího. Dále zmínila, že u některých dětí se mohou objevit větší prvky soutěživosti, jelikož v MŠ tato oblast byla více potlačena, děti nebyly tolik hodnoceny jako ve škole.

Třetí učitelka odpověděla: *„No, to záleží na mnoha faktorech, a hlavně to záleží na individualitě daného jedince. Zpravidla první dny je dítě nadšené, chová se vesele, do školy se těší, má tendenci se doma svěřovat s tím, jaké to ve škole je. Děti se cítí, že jsou „velké“, protože nastoupily do školy, vnímají to jako velký krok v jejich dosavadním životě. Ale když to vezmu z dlouhodobého hlediska, tak dítě se po vstupu do školy chová více samostatněji, rozhodně se naučí hlídat si své věci a být za své chování více zodpovědnější.“*

Všechny pedagožky zastávají názor, že dítě se po vstupu do školy chová více samostatněji.

7. Co je nejdůležitější nepodcenit před vstupem do první třídy, nebo při vstupu do školy?

První učitelka uvedla, že se již ve své praxi setkala s tím, že rodiče své dítě zastrášovali nástupem do školy. Dle jejího názoru je tento způsob přípravy nevhodný.

Naopak si myslí, že je velmi vhodné s dítětem o nástupu do školy často komunikovat a poskytnout mu jistotu. Z jejich slov dále vyplynulo, že před nástupem do školy rodičům doporučuje, ať jsou velmi trpěliví a snaží se dětem poskytnou prostor pro adaptaci.

Druhá dotazovaná si myslí: *„Úplně nejdůležitější je podle mého názoru dítě namotivovat, a hlavně ho nestrašit tím, že mu začnou povinnosti, že bude muset dělat domácí úkoly a že bude nosit pětky, když se nebude učit atd. Dost často se setkávám s případy, kdy takto okolí dítě děsí už dopředu ještě před nástupem do ZŠ. Důležitá je podpora dítěte, a i podpora rodičů ze strany školy. Je to velká změna v jejich životě. Pohodové dítě se rovná spokojené dítě a také pak bude mít i lepší výsledky – i když na ty by se neměl klást takový důraz v první třídě. Před vstupem do ZŠ je důležité, aby se dítě těšilo, bylo v klidu a dostávalo podporu ze strany jeho rodiny a okolí.“*

Třetí pedagožka odpověděla, že je vhodné, když rodiče nepodcení komunikaci a dítě je seznámeno s režimem a chodem školy. Také zmínila, že leckdy dítě nemá základní návyky slušného chování a pedagogům ve škole má tendenci tykat. Upozornila, že takové návyky by dítě mělo mít již automaticky naučené. Dále doplnila, že je také přínosné, když se dítě zapojí do přípravy, která je spojená s výběrem školních pomůcek.

U všech tří dotazovaných byla shoda v tom, že je vhodné dítě dobře motivovat a v žádném případě nezastrašovat školou.

8. Jaké nejčastější obavy pocítují rodiče, když dítě vstoupí do školy?

První pedagožka uvedla celou řadu příkladů, kterých se rodiče budoucího školáka obávají. Zmínila například obavy z toho, že dítě si nenajde kamarády a nebude mít vstřícnou paní učitelku. Poznamenala, že někteří rodiče se obávají, aby jejich dítě vydrželo v klidu při vyučování. Uvedla, že obavy rodičů chápe, ale některé považuje za velmi zbytečné.

Druhá učitelka odpověděla, že rodiče mají nejčastěji obavy z neúspěchu u svých dětí, že často trpí pocitem, že jejich dítě bude ve škole nejhorší. Uvedla, že je vhodné, aby bylo rodičům vysvětleno, že každé dítě je jedinečné a má individuální schopnosti a dovednosti. Podotkla, že často se také stává, že rodiče jsou na začátku roku vystresováni z množství informací.

Třetí dotazovaná poukázala na matky, které dle jejích slov bývají často vystresované s blížícím se nástupem do školy. Dle jejího názoru se rodiče často obávají z možného neúspěchu u svých dětí, řeší, zda dítě vydrží sedět po celou dobu vyučování. Poukázala také na fakt, že rodiče se často obávají, jaký bude třídní učitel. Dotazovaná uvedla, že se domnívá, že rodiče upřednostňují méně přísné paní učitelky pro své děti.

Pedagožky se shodly, že největší obavy pociťují rodiče kvůli možnému školnímu neúspěchu.

4.8 Celkové vyhodnocení výsledků výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak pohlíží rodičovská veřejnost na vstup dětí do prvního ročníku a k jakým změnám v rodině školáka a chování prvňáka dochází. V této práci byly položeny čtyři výzkumné otázky, ke kterým je níže zpracováno vyhodnocení.

Vyhodnocení první výzkumné otázky

První výzkumná otázka zní: „*Jaká je příprava rodičů na vstup prvňáka do školy?*“ Touto otázkou se zabývala v dotazníkovém šetření otázka čtvrtá, šestá, osmá a v rozhovorech s učiteli otázka třetí, čtvrtá, sedmá. Respondenti uvedli, že příprava na vstup do školy, není rodiči podceňovaná. Rodičovská veřejnost nejčastěji zaznamenala, že příprava na vstup do školy v rodině probíhala nejčastěji formou komunikace s dítětem a celkem 78 dotazovaných uvedlo, že proběhla v rodině úprava denního režimu před vstupem do ZŠ.

Pedagožky, s nimiž probíhaly rozhovory, odpověděly, že se rodiče před vstupem dětí do ZŠ většinou zaměřují na informace ohledně požadavků školy spojené se školní výbavou. Dále bylo učitelkami potvrzeno mínění rodičovské veřejnosti, že příprava na vstup do školy není rodiči podceňovaná. Na otázku, co by se nemělo nepodcenit před vstupem do školy bylo zodpovězeno, že není vhodné dítě školou zastrašovat a je velmi účinné prvňáka motivovat, a hlavně s ním často komunikovat.

Vyhodnocení druhé výzkumné otázky

Následující otázka nese název: „*Jaká je součinnost rodiny a školy (MŠ) v souvislosti s nástupem prvňáka do ZŠ?*“ Tato otázka je v dotazníkovém šetření uvedena jako pátá a desátá. V rozhovorech ji lze najít jako první a druhou. Nejvíce respondentů odpovědělo, že příprava v MŠ probíhala formou procvičování. Na otázku, jak dítě vnímá roli učitele, rodiče zodpověděli, že k učiteli má dítě kladný vztah. Takto odpovědělo celkem 136 dotazovaných.

V rozhovorech s učitelkami bylo snahou zjistit, kdy má budoucí školák první kontakt se školou. Učitelky uvedly, že to není až v září, ale o několik měsíců dříve. Pedagožky se také shodly na tom, že v prvním ročníku učí již potřeť.

Vyhodnocení třetí výzkumné otázky

Třetí výzkumná otázka zněla: „*K jakým změnám dochází v rodině školáka a v chování dítěte, které nastoupilo do první třídy?*“ V dotazníkovém šetření o této problematice pojednává otázka třetí, sedmá, devátá, jedenáctá, dvanáctá. V rozhovorech je to otázka pátá, šestá, osmá. 107 dotazovaných uvedlo, že vstup dítěte do prvního ročníku vnímají jako důležitý mezník v jeho životě. Jako nejvýraznější změnu v životě a rodině školáka rodičovská veřejnost vnímá nastavení povinností. Nejzásadnější změna, která proběhne po vstupu do ZŠ, se promítne v samostatnosti dítěte. Tento výsledek je v souladu s odpověďmi, které poskytly pedagožky z první třídy. Největším úskalím na počátku školní docházky je pro dítě změna režimu, tuto tezi potvrdilo 65 dotazovaných. Pedagožky se shodly na tom, že se dítě po vstupu do školy chová samostatněji, obavy z případného neúspěchu dětí vnímají u rodičů nejvíce na počátku školní docházky.

Vyhodnocení hlavní výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka měla toto znění: „*S nástupem prvňáka vstupuje do školy celá jeho rodina?*“ Ano, vstupuje, jak říká Matějček, (2013, s. 62): „*Jestliže jednou dítě vstoupí do školy, vstoupí tím škola do života rodiny.*“

Na základě provedených výzkumů a rozhovorů se lze ztotožnit s výrokem Matějčka. Je pozitivní, že si rodičovská veřejnost myslí, že příprava dětí na vstup do ZŠ není rodiči podceňována. Když je dítě rodinou dobře připravené na vstup do první třídy, má

automaticky větší šanci dobře prospívat a adaptovat se bez větších potíží. Komunikace s dítětem je vhodným nástrojem k přípravě dětí do školy.

Lze souhlasit s výsledky šetření, podle nichž příprava v MŠ většinou probíhá formou procvičování. Učitelky se často zaměřují na správný úchop psacího náčiní, na grafomotorické cviky.

Jako nejvýraznější změnu v rodině prvňáka vnímá rodičovská veřejnost nastavení povinností. Ač to nemusí být na první pohled patrné, tak s nástupem do školy přibývá dítěti několik nových povinností. Dítě se učí respektovat nový řád a pravidla, provozuje nové zájmové aktivity. Hlavní povinností pro školáka je samozřejmě domácí příprava na školu. Nejedná se pouze o zadané domácí úkoly, ale také o procvičování, které je dle učitelek v první třídě tím hlavním. Děti v první třídě by měly neustále opakovat a upevňovat nové poznatky.

Provedeným výzkumem byl zjištěno, že se dítě po vstupu do školy chová více samostatně. Autorka práce souhlasí, ale díky svým dosavadním zkušenostem spatřuje změnu chování u dětí spíše v tom, že mají větší smysl pro zodpovědnost.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části práce je popsáno předškolní a školní období. Dále jsou zde zpracovány důležité procesy před vstupem dítěte do školy a po něm. Je zde pojednáno o roli učitele v první třídě a vhodném prostředí. Třetí kapitola teoretické části se zabývá rodinou, v této kapitole jsou shrnuty doporučované postupy pro úspěšný start povinné školní docházky a možnosti spolupráce školy a rodiny.

Pro výzkumnou část byly zvoleny dvě metody. Pro kvantitativní šetření byla zvolena metoda dotazníkového šetření, jehož respondenty tvořila rodičovská veřejnost. Dotazníkové šetření se zaměřuje na rozdíly mezi rodiči, kteří mají pouze jednu zkušenost s nástupem svého dítěte do ZŠ, a rodiči, kteří těchto zkušeností mají více. Grafické znázornění zaznamenává rozdíl mezi rodiči, kteří mají jednu zkušenost se vstupem dítěte do školy, a rodiči s více zkušenostmi. Další výzkumnou metodou byl polostrukturovaný rozhovor, jehož konverzačními partnery byli učitelé. V praktické části byly stanoveny výzkumné otázky.

Bakalářská práce se věnovala vstupu dítěte do první třídy. Zkoumala, jak rodičovská veřejnost v regionu Praha pohlíží na tuto problematiku. ***Cílem práce bylo zjistit, jak pohlíží rodičovská veřejnost na vstup dětí do první třídy a k jakým změnám v rodině školáka a chování prvňáka dochází.***

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že rodičovská veřejnost vnímá vstup dítěte do školy jako důležitý mezník v jeho životě, kdy spolu s dítětem vstupuje do školy i rodina. Mezi nejčastější změny chování u dětí po vstupu do školy patří to, že se dítě chová více samostatněji. Toto zjištění bylo potvrzeno v dotazníkovém šetření i v rozhovoru s pedagogy. Na základě získaných dat lze tvrdit, že mezi změny v rodině patří nastavení povinností a úprava režimu před zahájením školní docházky.

Na závěr lze konstatovat, že autorce tato práce rozšířila poznatky o daném tématu. Autorka vnímá vstup do první třídy jako důležitý mezník v životě dítěte a považuje za důležité, aby dítě vstupovalo na práh školy dostatečně zralé a dobře připravené. Dále se domnívá, že první třída není pouze o elementárních dovednostech, ale zejména o tom, aby dítě získalo lásku ke vzdělávání, aby pochopilo, že učit se je pro jeho budoucí život

velmi důležité. Rovněž považuje za důležité to, když dítě na své roky v základní škole rádo vzpomíná, protože i toto o se počítá do úspěšného startu života.

Tato práce by mohla být nápomocná rodičům, jejichž potomci mají před sebou vstup do prvního ročníku ZŠ. Jak i obsah samotné práce potvrzuje, je nutné, aby rodiče zahájení školní docházky nepodcenili.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9.

GAROŠOVÁ, J. DUJKOVÁ, L. a kol. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.

GRECMANOVÁ, H. *Obecná pedagogika II*. Vyd. 2. Olomouc: Hanex, 2003 dotisk. ISBN 80-85783-24-X.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.

CHVÁL, M., *Na naší škole nám záleží*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1321-5.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?* Praha: Grada Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

KREISLOVÁ, Z. *Krok za krokem I. třídou*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2020. ISBN 978-80-247-2038-8.

KROPÁČOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.

KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1.třídy*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-4856.

LANGMEIER, J., KREJČÍKOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Druhé, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M., KARGER, P. *Rodičům na nejhezčí cestu*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1029-0.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.

MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-799-X.

PELIKÁN, J. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: UK, 2007. ISBN 978-80-246-1265-2.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

SATIR, Virginia a Michele BALDWIN. *Terapie rodiny: krok za krokem podle Virginie Satirové*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0179-3.

SKLÁDALOVÁ, M. *Jak na to? O rodičovství, dětech a výchově*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0727-0.

ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola. Teorie a praxe I*. Olomouc: UP, 2004. ISBN 80-244-0945-8.

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

POSPÍŠILOVÁ, I. *Homepage. Šance Dětem* [online]. Copyright [cit. 11.02.2022]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/prechod-ditete-ze-skolky-do-skoly>

Seznam použitých zahraničních internetových zdrojů

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Výchova a vzdelávanie v základných školách* [online]. Aglo Solutions [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vychova-a-vzdelavanie-v-zakladnych-skolach/>

SEZNAM ZKRATEK

MŠ – mateřská škola

ZŠ – základní škola

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1 Pohlaví respondenta.....	31
Graf 2 Vstup dítěte do prvního ročníku	32
Graf 3 První ročník jako důležitý mezník.....	33
Graf 4 Příprava na vstup do základní školy	34
Graf 5 Příprava v MŠ na vstup do ZŠ.....	35
Graf 6 Přístup rodičů ke vstupu dítěte do prvního ročníku ZŠ.....	36
Graf 7 Nejvýraznější změna v životě a rodině školáka	37
Graf 8 Úprava denního režimu před vstupem do ZŠ	38
Graf 9 Změna chování dítěte po vstupu do ZŠ	39
Graf 10 Role učitele	40
Graf 11 Největší počáteční úskalí	41
Graf 12 Pocity rodičů.....	42
Graf 13 Délka adaptace.....	43

Seznam tabulek

Tabulka 1 Základní parametry získaného souboru	31
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Dotazníkové šetření.....	I
Příloha B Rozhovor	IV
Příloha C Rozhovor č. 1.....	V
Příloha D Rozhovor č. 2	IX
Příloha E Rozhovor č. 3.....	XII

Příloha A Dotazníkové šetření

Dobrý den. Jsem studentkou univerzity J.A. Komenského v Praze a ráda bych Vás požádala o vyplnění anonymního dotazníku, který mi velmi pomůže při zpracování bakalářské práce.

Cílem dotazníku je zjistit, „**Jak rodičovská veřejnost vnímá vstup dítěte do prvního ročníku v regionu Praha a k jakým změnám v rodině školáka dochází**“.

Velmi Vám děkuji za Váš čas a ochotu.

1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - a) žena,
 - b) muž.

2. Kolikrát jste zažil/a vstup dítěte do prvního ročníku?
 - a) jednou,
 - b) vícekrát.

3. Vnímáte vstup dítěte do prvního ročníku důležitým mezníkem v jeho životě?
 - a) ano,
 - b) ne,
 - c) nevím.

4. Jakým způsobem jste připravovali dítě na vstup do ZŠ?
 - a) žádná příprava neproběhla,
 - b) komunikovali jsme o tom, co ho ve škole čeká,
 - c) byli jsme na návštěvě školy,
 - d) domácí příprava,
 - e) jiné.

5. Jakým způsobem se MŠ zaměřovala na vstup dětí do ZŠ?
- a) nevím,
 - b) návštěvy na spádové ZŠ,
 - c) procvičování v MŠ (cviky na přípravu čtení, psaní, počítání).
6. Domníváte se, že příprava dítěte na vstup do první třídy je rodiči podceňována?
- a) ano, rodiče přípravu dítěte na vstup do ZŠ podceňují,
 - b) nevím,
 - c) myslím si, že není.
7. K jaké nejméně výraznější změně v rodině a životě školáka dochází podle Vašeho názoru nejčastěji?
- a) změna režimu,
 - b) nastavení školních povinností,
 - c) méně volného času pro dítě,
 - d) nedokážu říct,
 - e) k žádným změnám nedochází.
8. Zavedli jste u Vás v rodině úpravu denního režimu před nástupem dítěte do ZŠ?
- a) ano,
 - b) ne.
9. K jakým změnám podle Vašeho názoru dochází v chování dítěte, které nastoupilo do první třídy?
- a) k žádným změnám v chování nedochází,
 - b) dítě se chová víc samostatněji,
 - c) dítě se chová více zodpovědněji (hlídá si své věci, plní školní povinnosti),
 - d) dítě je více úzkostlivější a bojácné,
 - e) dítě je více zvědavé se zájmem o vzdělávání.

10. Jak dítě vnímá roli učitele v prvním ročníku?

- a) pozitivně-má velmi rádo svého třídního učitele/učitelku a do školy se těší,
- b) negativně-nemá rádo svého třídního učitele/ učitelku a do školy se netěší,
- c) neutrálně.

11. Co bylo dle Vašeho názoru nejnáročnější pro Vaše dítě na počátku školní docházky?

- a) změna režimu,
- b) změna prostředí,
- c) změna kolektivu,
- d) změna pedagoga,
- e) domácí příprava na školu,
- f) schopnost hlídat si své věci.

12. Jaké pocity převládaly u Vás jako rodiče na počátku školní docházky Vašeho dítěte?

- a) nejistota z neznámého,
- b) obavy z toho, že dítě nebude schopné si samo poradit,
- c) strach z toho, že dítě nebude zvládat školní povinnosti,
- d) obavy z toho, že dítě si nenajde kamarády,
- e) radost, že dítě jde do školy,
- f) vzájemné nesympatie učitel x dítě.

13. Jak dlouho probíhala adaptace Vašeho dítěte po nástupu do školy?

- a) krátkou dobu (do jednoho měsíce),
- b) střední dobu (do tří měsíců),
- c) dlouhou dobu (déle než tři měsíce).

Příloha B Rozhovor

1. Kolikrát jste už učila v první třídě?
2. Kdy poprvé má budoucí školák kontakt se ZŠ?
3. Na co se rodiče nejvíce zaměřují před vstupem dítěte do školy?
4. Domníváte se, že příprava rodičů na vstup do ZŠ je rodiči podceňovaná?
5. Myslíte si, že když vstoupí dítě do školy, vstupuje s ním i celá jeho rodina?
6. Jak se podle Vás nejvíce změní chování dětí, když vstoupí do školy?
7. Co je nejdůležitější nepodcenit před vstupem do první třídy, nebo při vstupu do školy?
8. Jaké nejčastější obavy pociťují rodiče, když dítě vstoupí do školy?

1. Kolikrát jste už učila v první třídě?

„Momentálně učím potřetí v prvním ročníku. Pokaždé to bylo jiné, záleží na složení dětí ve třídě. Momentální třída je velmi náročná. Od druhého pololetí by do naší třídy měl přibýt asistent pedagoga, naštěstí.“

Máte na mysli složení dětí dle pohlaví?

„Měla jsem na mysli složení dětí dle jejich povahových vlastností, dle jejich případných poruch v učení atd. Složení dětí dle pohlaví je také velmi důležité, pokud to lze, je nelepší, když je polovina třídy děvčat a polovina chlapců.“

2. Kdy poprvé má budoucí školák kontakt se ZŠ?

„Na každé škole je to jiné. U nás ve škole už během ledna, myslím. Naše škola je v úzké spolupráci se spádovou MŠ. Předškoláci s jejich učitelkami k nám dochází na různé vyučovací hodiny. Mohou vidět, jak vypadá český jazyk, matematika, tělocvik atd. Projdou si školu, zhlédnou budoucí třídy a pokud už je to jasné, tak se mohou seznámit i budoucími učiteli.“

Kdy a jak probíhá zápis dětí do ZŠ?

„Myslím, že zápis probíhá během druhé poloviny dubna. Když nebyla pandemie, probíhal tak, že rodiče přišli s dítětem do školy, zapsali se. Dítě většinou dostalo upomínkový předmět. Někdy zápis také probíhal formou stanovišť. Poslední dva roky do školy směli pouze rodiče, kteří zapsali svého potomka a šli domů.“

3. Na co se rodiče nejvíce zaměřují před vstupem dítěte do školy?

„Určitě na školní výbavu. Často si vyměňují zkušenosti, jaký typ aktovky je nejlepší. Ze zkušenosti vím, že upřednostňují co nejlehčí aktovku. Dalším tématem jsou kamarádi. U nás ve škole si rodiče mohou napsat do zápisového lístku kamaráda jeho dítěte a je velká pravděpodobnost, že s ním bude chodit od září do třídy. Dalším tématem je třídní učitel, ve většině škol si rodič nemůže vybrat třídního učitele pro své dítě. Často se také rodiče tážou na chod školní družiny a na kroužky. Dalším velkým tématem je samozřejmě možný neúspěch. Troufám říct, že je to hlavně proto, že rodiče mají neustálou tendenci srovnávat děti. Někdy už dopředu říkají, v čem si myslí, že jejich dítě bude prospívat, a

naopak v čem bude tápat. Kolikrát je to úplně jinak nakonec. Nejlepší je všemu nechat volný a přirozený průběh.“

Nabízí Vaše škola hodně zájmových aktivit?

„Řekla bych, že ano. Škola nabízí výtvarné, taneční, sportovní kroužky. Od ledna bude nově otevřen kroužek vaření a juda. Pro rodičovskou veřejnost je velká škála kroužků opravdu žádoucí. Rodiče spatřují výhody hlavně v tom, že kroužky se konají ve škole, tudíž dítě jde na kroužek samo, rodiče ho nemusejí na kroužek vodit. Je to jedno z hlavních témat u zápisu.“

4. Domníváte se, že příprava rodičů na vstup dítěte do ZŠ je rodiči podceňovaná?

„Domnívám se, že spíše není. Alespoň moje zkušenosti jsou celkem pozitivní. Rodiče tento proces velmi řeší, obávají se, snaží se dítěti poskytnout co nejlepší podmínky pro ulehčený vstup do školy. S dětmi často mluví, vysvětlují, co je ve škole čeká. Všimla jsem si, že rodiče často děti dost motivují, aby se do školy těšily, což je na místě. Ze zkušenosti vím, že hodně rodin dítě připravuje na čtení a psaní. Ovšem to není mezi učiteli moc žádoucí, když přijde dítě, které umí psát a číst. V rodině často také dochází k úpravě režimu.“

K jaké nejčastější změně režimu v rodině podle Vás dochází?

„Často chodí děti dříve spát, aby neměly ráno problém vstávat. Rodiče také často dětem nastavují čas, kdy budou vykonávat školní přípravu.“

5. Myslíte si, že když vstoupí dítě do školy, vstupuje s ním i celá jeho rodina?

„Jednoznačně ano. Samozřejmě záleží na nárocích učitele, ale rodina by se měla plnohodnotně do školního procesu zapojit. Nemám na mysli pouze pomoc s domácími úkoly. Pokud je v zájmu rodičů, aby dítě ve škole dobře prospívalo, měli by s ním i probírané učivo trénovat doma. V první třídě jde zejména o nácvik čtení a psaní. Rodiče by dětem měli kontrolovat i školní pomůcky, právě na toto musím rodiče často upozorňovat. Nicméně v dnešní, myslím si, ukvapené době je velmi těžké sladit nové povinnosti, zájmové aktivity a osobní život, aby to nebylo na úkor rodinné pohody. Když si rodina nastaví hned od začátku nová pravidla, bude to fungovat.“

Ptají se Vás rodiče, jakým způsobem je dobré děti připravovat na školu doma?

„Někdy ano. Říkám jim to i na úvodní třídní schůzce. Dle mého názoru je to hlavně o tom, aby si rodiče nastavili pravidla doma, kterými se budou řídit. Mám na mysli

například to, že každý den budou číst a opakovat. Každý den se chystat dle školního rozvrhu na vyučování. Když si dítě jednou zvykne, bude to později dělat automaticky.“

6. Jak se podle Vás nejvíce změní chování dětí, když vstoupí do školy?

„Podle mého názoru se děti stávají samostatnější, možná i zodpovědnější. Mají hodně povinností, ač se to nezdá. Vstupem do školy jsou na dítě kladeny mnohem větší nároky než v mateřské škole. Ale nemohu říct jednoznačně. Každé dítě je jiné. Hodně věcí se odvíjí i od rodiny, ze které dítě pochází. Pokud budoucí školáček žije v rodině, kde má nějaké povinnosti a je na něho kladen smysl pro zodpovědnost, není to pro dítě potom takový šok.“

7. Co je nejdůležitější nepodcenit před vstupem do první třídy, nebo při vstupu do školy?

„Rozhodně není na místě dítě zastrašovat školou, také už jsem se s tím setkala. Většinou to dělají rodiče, kteří si neví s dítětem rady a říkají mu, že ve škole si ho srovnají. Je dobré nepodcenit motivaci. Vždy rodičům na první třídní schůzce říkám, ať se obrní trpělivostí na počátku školní docházky a poskytnou dítěti prostor pro adaptaci. Je vhodné s dítětem hodně komunikovat a dát mu pocit jistoty.“

Co když se dítě do školy netěší, nebo má strach?

„I to se může stát, ale je to méně časté. V takovém případě je vhodné, aby paní učitelka byla velmi empatická, trpělivá, a hlavně chápavá k pocitům dítěte. Věřím, že i to se dá zvládnout, je fajn, když to dítě překoná a my dospělí mu v tom pomůžeme. Samozřejmě jsem zase u rodinného zázemí, tam je podpora naprosto neodmyslitelná.“

8. Jaké nejčastější obavy pociťují rodiče, když dítě vstoupí do školy?

„Jak jsem již zmiňovala, mají velké obavy z toho, aby dítě mělo ve škole kamarády a vstřícnou paní učitelku nebo pana učitele. Samozřejmě mají strach, aby jejich prvňák dobře prospíval. To je pro všechny rodiče takřka stejné. Někteří rodiče ještě řeší, zda vydrží dítě v lavici v klidu po celou vyučovací hodinu. Tuto obavu se jim vždy snažím vyvrátit, protože vyučovací hodiny v prvním ročníku by měly být rozděleny do několika bloků. Činnosti by se měly střídat a být různorodé. Obzvlášť na začátku září začíná většinou školní den komunitním kroužkem. Obavy panují pouze na začátku. Někdy mám pocit, že vstup do školy hůře snášejí rodiče než děti, a to hlavně rodiče jedináčků, zde vnímám velký rozdíl.“

Chápete obavy rodičů? Jaké rady jim nejčastěji dáváte?

„Jelikož jsem sama rodič, tak chápu. Ale pravdou je, že moje obavy nejsou v takové míře. Víím, jak to ve škole chodí, a také víím, že obavy jsou často zbytečné. Dítě si kamarády najde, ve škole si zvykne. A jaké rady jim dávám nejčastěji? Dávám rady pouze tehdy, když jsem o to požádána. No, asi v první řadě jim radím, ať jsou trpěliví. Dále jim doporučuji, ať si nastaví s dítětem režim hned od začátku, mám na mysli režim ohledně plnění školních povinností. Rozhodně jim doporučuji, aby s dítětem o škole komunikovali, vše mu vysvětlili. Dále je prosím, aby měli na začátku školní docházky k dítěti pochopení.“

1. Kolikrát jste už učila v první třídě?

„V první třídě jsem již potřetí za svou pedagogickou praxi.“

2. Kdy poprvé má budoucí školák kontakt se ZŠ?

„První kontakt se ZŠ má budoucí školák rok před nástupem do prvního ročníku. Učitelky z MŠ provádí děti školou. Druhým kontaktem je pak zápis do 1. třídy, na který navazuje akce zvaná Školička před školou, která se pravidelně každý rok koná pro budoucí prvňáky pod vedením jejich budoucí třídní učitelky.“

3. Na co se rodiče nejvíce zaměřují před vstupem dítěte do školy?

„Rodiče se často zaměřují na informace ohledně toho, co jejich dítě musí zvládnout, jaké na něho budou kladeny požadavky, mívají časté obavy z neúspěchu.“

Jsou obavy z neúspěchu, podle Vás na místě?

„Těžko říct. Je pochopitelné a zcela přirozené, že rodiče mají zrovna obavy z neúspěchu. Často totiž srovnávají sami sebe s dítětem, tedy to, když rodiče stáli na prahu prvního ročníku ZŠ. Dříve se ve škole řešil hlavně úspěch a chování. A pochopitelné je to, že žádný rodič nechce, aby jejich dítě nosilo domů špatné známky. Každý rodič by chtěl být pyšný na své dítě a chlubit se jeho hezkými známkami.“

Máte pocit, že rodiče kladou velký důraz na známky?

„Některé ano, některé ne. Mám spíše pocit, že dnes už čím dál více rodičů vyhledává školy, kde mají třeba slovní hodnocení a nejsou na dítě kladeny velké požadavky. Takové možnosti mají ale pouze rodiče a děti z velkých měst. Ta druhá část rodičů, která má dítě ve státní, ‚klasické‘ škole, důraz na známky stále klade.“

4. Domníváte se, že příprava rodičů na vstup dítěte do ZŠ je rodiči podceňovaná?

„Myslím, že ne. Ze strany školy je dostatečná podpora a předávání informací tak, aby byli rodiče i žáci připraveni. Jisté ale je, že každá rodina přípravu pojme po svém.“

5. Myslíte si, že když vstoupí dítě do školy, vstupuje s ním i celá jeho rodina?

„V prvním ročníku je to opravdu velmi specifické a ano, myslím si, že je to velký mezník jak pro dítě, tak pro jeho celou rodinu. Je velmi důležitá spolupráce školy a rodiny, podpora žáka ze strany rodičů apod. Je to takový trojlístek, jak ráda říkám rodičům. Rodič, dítě a učitel plují na jedné lodi a když budou všechny strany spolupracovat, výsledky budou zcela jistě pozitivní. Takže moje odpověď zní ano.“

6. Jak se podle Vás nejvíce změní chování dětí, když vstoupí do školy?

„Nevím, co konkrétně myslíte touto otázkou, ale dle mého názoru se chování změní pouze s ohledem na změnu požadavků, které jsou na žáka kladeny – když to porovnáme se systémem v mateřské škole. Začínají mu nové povinnosti, klade se důraz na větší samostatnost, zodpovědnost a mnoho dalšího. U někoho se objeví více prvky soutěživosti, porovnávání se mezi ostatními, protože to bylo v MŠ více potlačeno – tam nebylo tak často dítě hodnoceno.“

7. Co je nejdůležitější nepodcenit před vstupem do první třídy, nebo při vstupu do školy?

„Úplně nejdůležitější je podle mého názoru dítě namotivovat, a hlavně ho nestrašit tím, že mu začnou povinnosti, že bude muset dělat domácí úkoly a že bude nosit pětky, když se nebude učit atd. Dost často se setkávám s případy, kdy takto okolí dítě děsí už dopředu ještě před nástupem do ZŠ. Důležitá je podpora dítěte, a i podpora rodičů ze strany školy. Je to velká změna v jejich životě. Pohodové dítě se rovná spokojené dítě a také pak bude mít i lepší výsledky – i když na ty by se neměl klást takový důraz v první třídě. Před vstupem do ZŠ je důležité, aby se dítě těšilo, bylo v klidu a dostávalo podporu ze strany jeho rodiny a okolí.“

8. Jaké nejčastější obavy pociťují rodiče, když dítě vstoupí do školy?

„Již jsem něco zmínila v předchozích otázkách, ale největší obavy mívají rodiče právě z neúspěchu a z toho, že jejich dítě bude nejhůřší apod. Je důležité rodičům vysvětlit, že každé dítě je individuální osobností s odlišnými schopnostmi a dovednostmi. Často bývají vystresovaní z množství informací, kterých je opravdu mnoho – především v začátku školního roku. Osvědčilo se mi vést třídní webové stránky, které si rodič v klidu doma

může pročíst a má přehled o tom, co je potřeba zařídit, koupit, vypracovat s dítětem, procvičovat, také tam vkládám aktuální učivo, které by žák již měl zvládat i to, co nás teprve čeká. Pokud učitelka nastaví dobrou komunikaci mezi rodinou a školou (stránky, mail, důvěrníček), je vyhráno a obavy nejsou na místě.“

Jaké nejčastější rady dáváte rodičům, když pocít'ují obavy?

„Nevím, zda jim přímo uděluji rady, možná jen v případě, když o ně požádají. Spíše se snažím doporučovat. Doporučuji v první řadě, aby se snažili doma zachovat klid a pohodu a nestresovali se zbytečně tím, že ve škole něco nepůjde úplně přesně tak, jak doufají a přejí si.“

1. Kolikrát jste už učila v první třídě?

„V první třídě učím letos potřetí, poprvé na této škole.“

2. Kdy poprvé má budoucí školák kontakt se ZŠ?

„Konkrétně u nás ve škole je to při dni otevřených dveří, který probíhá zpravidla v březnu, ale poslední dva roky tuto akci ovlivnila pandemická situace. Dále naše škola umožňuje exkurze pro děti z MŠ. Mají možnost se přijít podívat, prohlédnout si prostory školy, venkovní areál, tělocvičnu, školní jídelnu. Obecně se nám to osvědčilo a tyto akce jsou rodiči velmi vítány. Tyto akce jsou podporovány i panem starostou.“

3. Na co se rodiče nejvíce zaměřují před vstupem dítěte do školy?

„Obecně bych rodiče rozdělila do dvou skupin. První skupina rodičů se zaměřuje především na hladký průběh adaptace, aby jejich dítě bylo spokojené, do školy rádo chodilo, mělo kamarády a potřebnou školní výbavu, kterou škola vyžaduje. Druhá skupina rodičů nejvíce řeší případný školní neúspěch, proto se s dětmi snaží připravovat na první třídu, učí je dopředu psát, číst, počítat.“

Jaký Váš názor na to, že rodiče se s dětmi dopředu učí?

„Někdy je to kontraproduktivní. Děti, které přijdou do školy a všechno umí, se můžou nudit. Ale záleží to vše na individualitě dítěte. Jsou děti, které jsou dopředu, zvědavé a obecně je to zajímá. V takovém případě je pochopitelné, že jim to rodiče nezakážou.“

4. Domníváte se, že příprava rodičů na vstup dítěte do ZŠ je rodiči podceňovaná?

„Dle mé zkušenosti ne. Naopak rodiče se snaží, aby dítě do kolektivu zapadlo, zajímají se. Obecně jim velmi záleží na tom, aby dítě dobře prospívalo. Ale i výjimky jsou, to je asi všude.“

5. Myslíte si, že když vstoupí dítě do školy, vstupuje s ním i celá jeho rodina?

„V případě prvního potomka rozhodně ano. Celá rodina vstup do školy prožívá. Zejména maminky jsou často nervózní. Mnohdy jsem zažila, že vyhledávají informace na internetu, vyměňují si zkušenosti s matkami, které mají větší zkušenosti. Možná i říct, že

se na vstup do školy i těší. Dříve to bylo tak, že první školní den děti nosily do školy kornouty sladkostí. Dnes už to takový trend není.“

Domníváte se, že když je v rodině více dětí, že vstup do školy rodina neprožívá?

„Prožívá, určitě ano. Ale vždy ten první vstup u dítěte prožívá nejvíce. Ať je to vstup prvního dítěte v rodině nebo jedináčka.“

6. Jak se podle Vás nejvíce změní chování dětí, když vstoupí do školy?

„No, to záleží na mnoha faktorech, a hlavně to záleží na individualitě daného jedince. Zpravidla první dny je dítě nadšené, chová se vesele, do školy se těší, má tendenci se doma svěřovat s tím, jaké to ve škole je. Děti se cítí, že jsou „velké“, protože nastoupily do školy, vnímají to jako velký krok v jejich dosavadním životě. Ale když to vezmu z dlouhodobého hlediska, tak dítě se po vstupu do školy chová více samostatněji, rozhodně se naučí hlídat si své věci a být za své chování více zodpovědnější.“

Proč si myslíte, že dítě vnímá vstup do školy jako velký krok?

„Protože je to tak dáno veřejností. Když dítě chodí poslední rok do školy, je předškolák, tak z každé strany slyší, že za rok už bude ve škole, za rok přijdou povinnosti, škola už je těžší atd. Jednoduše řečeno si myslím, že dítě má velké očekávání a cítí, že přijde změna v jeho životě. Ovšem ne každé dítě to může vnímat tak, jak jsem teď popsala.“

7. Co je nejdůležitější nepodcenit před vstupem do první třídy, nebo při vstupu do školy?

„Jednoznačně si myslím, že je dobré, když rodiče dítěti vysvětlí, co ho ve škole čeká a nemine. Je fajn, když rodiče s dítětem hodně o škole komunikují, vysvětlují, dávají mu příklady, co se ve škole může stát. Mohou mu říct, jak to ve škole fungovalo, když oni byli školáci. Je také vhodné, když dítěti sdělí, jak se ve škole správně chovat. Moje dosavadní zkušenosti jsou takové, že děti často neumí zdravit, děkovat a vykat. To se zkrátka ve škole „nenosí“. Do těchto debat se může zapojit i širší rodina. Samozřejmě, když má dítě někoho staršího v rodině, kdo už nástupem do školy prošel, je to vždy jednodušší. Také rodičům leckdy doporučuji, aby se snažili dítě dobře motivovat. Když na počátku školního roku chválím dětem aktovky, téměř vždy mě odpovědí, že si je vybraly samy a jsou na to patričně hrdé. Když se dítě zapojí do výběru školní výbavy, je to skvělé i to se počítá do motivace. A v poslední řadě bych ráda zmínila, že není dobré dítě strašit špatnými

známkami. Většinou se dítě těší na to, až přinese domů jedničky. Hodně rodičů stále dětem vnucuje, že když se nebudou snažit, budou mít špatné známky atd. “

8. Jaké nejčastější obavy pocít'ují rodiče, když dítě vstoupí do školy?

„Jak jsem již zmínila v předešlé otázce, matky bývají více nervózní, někdy úzkostlivější. Avšak obavy mívají z potencionálního školního neúspěchu. Mají strach, že jejich dítě nebude dobře prospívat, to je asi nejčastější. Další velkou obavou je fakt, že by si dítě nenašlo kamarády. Když jsem učila poprvé v první třídě, rodiče se báli, jaká bude paní učitelka. Stále se mě ptali, jaké budu mít požadavky. Možná je to tím, že působím přísně. Musím říct, že rodiče nemají moc rádi, když je učitel moc přísný. A poslední velkou obavou ze strany rodičů je strach z toho, zda dítě zvládne být v klidu po celou dobu vyučování v klidu a pozorné.“

Jsou obavy rodičů na místě?

„Nevím, jestli jsou na místě, každý vnímá vstup do školy jinak, pro každého je důležité něco jiného. Ale zpravidla vše dítě zvládne a obavy rodičů ustanou, naštěstí. Důležité je překonat a zvládnout první dva měsíce ve škole.“

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zuzana Kysilková

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Jak pohlíží rodičovská veřejnost na vstup dítěte do první třídy v regionu

Praha

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 14

Počet titulů českých použitých zdrojů: 21

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: PaedDr. PhDr. Věra Kosíková, Ph.D.